

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Neformální uskupení BRICS v mezinárodní
politice**

Ivana Kubíčková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Neformální uskupení BRICS v mezinárodní

politice

Ivana Kubičková

Vedoucí práce:

PhDr. Magdaléna LEICHTOVÁ, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015 .....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Magdaléně Leichtové, Ph.D., za cenné rady během tvorby bakalářské práce.

OBSAH

1	ÚVOD	7
2	NEFORMÁLNÍ SKUPINA	9
	2.1 Neformální instituce.....	10
	2.2 Mezinárodní neformální instituce	11
	2.2.1 Důvody vzniku neformálních skupin.....	12
	2.2.2 Druhy neformálních institucí.....	14
3	POLITIKA ČLENŮ BRICS A JEJICH VZÁJEMNÉ VZTAHY..	17
	3.1 Brazílie	17
	3.2 Rusko.....	19
	3.3 Indie.....	20
	3.4 Čína.....	22
	3.5 Jihoafrická republika.....	23
4	BRICS JAKO NEFORMÁLNÍ SKUPINA.....	24
	4.1 Vznik BRICS	24
	4.2 Charakteristika BRICS jako politické skupiny	26
	4.3 Společné znaky a rozdíly	27
	4.4 Silné a slabé stránky skupiny.....	30
	4.4.1 Pozitiva	30
	4.4.2 Negativa.....	31
	4.5 Motivace soudržnosti.....	32
	4.6 Politické cíle BRICS.....	33
5	POLITICKÁ KOOPERACE BRICS.....	35
	5.1 Summity – jejich průběh a výsledky	36
	5.1.1 Summit v Jekatěrinburgu 2009.....	37
	5.1.2 Summit v Brasílii 2010.....	38

5.1.3 Summit v Sanya 2011	40
5.1.4 Summit v Novém Dillí 2012.....	41
5.1.5 Summit v Durbanu 2013.....	43
5.1.6 Summit ve Fortaleze 2014	45
5.2 Role BRICS ve světové politice	48
6 ZÁVĚR	51
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	54
8 RESUMÉ	58

1 ÚVOD

V současné světové politice se objevila nová skupina, která se skládá z takzvaných „*emerging powers*“, neboli rozvíjejících se mocností. Ty se postupně snaží transformovat své systémy, aby se mohly lépe zapojit do globálního kapitalismu. Můžeme je rozpoznat zvětšujícím se ekonomickým potenciálem, což má za následek zvýraznění daných států v regionální a posléze i v globální politice. Transatlantický prostor ztrácí po pěti stech letech svou dominanci, což vytváří příležitost pro vzestup regionálních mocností.¹ Akronymem BRICS je myšlena skupina zemí složená z Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky, která se ke skupině přidala později.

Původně se neočekávala iniciativa a ambice Brazílie, Ruska, Indie ani Číny o vytvoření společného ekonomického bloku. Spolupráce se ale pro státy BRICS ukázala jako výhodná, čímž začala cesta budování neformální aliance v ekonomickém a poté i v politickém sektoru. Důležitost BRICS jako jednotky nemůže být popřena již z primárních důvodů, neboť členové se vyznačují značnou populační základnou. Dalším důležitým faktorem je výhoda velkého teritoria. Dohromady na 38 miliónech čtverečných kilometrů shromažďují nezměrné zásoby nerostného bohatství, především na území Ruska a Brazílie. Všechny státy jsou rovněž členy G20, neboli dvaceti nejrozvinutějších ekonomik světa.

Na skupinu byla upřena pozornost zejména kvůli její ekonomické činnosti. Moje práce se ale více, nežli ekonomickou aktivitou, zabývá jejím politickým potenciálem. Toto téma jsem si zvolila především z důvodu jeho aktuálnosti. Nacházíme v počátcích politického vývoje skupiny, kdy se média na BRICS soustřeďují stále více.

Cílem mé práce je objasnit pojem neformální skupiny. Vymeším, proč vznikají, jaké jsou druhy a jaká je jejich povaha, což mi pomůže lépe analyzovat BRICS jako neformální skupinu. Vysvětlím, jaké změny probíhají v globálním

---

¹ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). Nezápadní aktéři světové bezpečnosti (Praha: Nakladatelství Karolinum). Str.7

systému a jakou roli v něm skupina hraje. Zaměřím se na důvody, které státy BRICS vedly k založení neformálního uskupení. Na základě očekávání sdílených všemi aktéry vysvětlím jejich motivaci k soudržnosti.

Hlavní výzkumnou otázkou je charakteristika neformálních skupin a jak funguje samotná skupina BRICS. Je ekonomická pozice skupiny schopna přispět ke vzniku politicky fungující instituce, která dokáže hrát podstatnou roli ve světové politice? Jedná se skutečně o snahu zvrátit nadvládu západní hemisféry a vytvořit novou alternativu světového řádu? Vede BRICS ke stabilizaci, nebo k destabilizaci světového systému? Přispívají BRICS k nástupu nového globálního politického systému, takzvaného multipolarismu? Jaké překážky brání skupině v plnění jejich cílů?

Text jsem rozdělila do pěti celků. V první části se zaměřím na analýzu neformálních skupin v politice. Zaměřím se na důvod a způsob jejich vzniku, a jakou roli hrají v mezinárodní politice vedle formálních institucí. Určím, jaké jsou politické možnosti neformálních skupin.

V části druhé popíšu politiku členů BRICS a jaké mají vzájemné vztahy. O skupině se všeobecně tvrdí, že nesdílí mnoho společných znaků. Díky této části uvidíme, jaké jsou některé rozdíly ve vývoji členských zemí, jaké mají vzájemné mezinárodní vztahy, v čem kooperují a v čem si jsou naopak soupeři. Zjistíme, nakolik si jsou státy podobné a v čem se liší.

Ve třetím oddíle se díky předešlým dvěma částem dostanu k popisu samotné skupiny BRICS. Vysvětlím, jak vznikla, o jaký druh neformální skupiny se jedná a co ji drží pohromadě. Vysvětlím, co je primárním cílem politiky BRICS a její slabé a silné stránky.

Čtvrtá část obsahuje popis politického fungování skupiny. Zaměřím se na výzkum summitů a jejich průběh, postoje jednotlivých států a výsledky. Dále popíšu roli BRICS ve světové politice a jaká je současná pozice skupiny v mezinárodní politice.

Jako zdroj informací je použita odborná literatura vztahující se k tématu, odborné články a analýzy s touto tematikou. V neposlední řadě jsem pracovala s oficiálními dokumenty BRICS a záznamy ze summitů.

2 NEFORMÁLNÍ SKUPINA

Politické organizace členíme do několika kategorií. Pro výzkum tohoto tématu je důležité charakterizovat neformální politickou skupinu, a čím se odlišuje od skupiny formální.

Formální skupina vzniká iniciativou shora, neboli předem určenými pravidly a normami. Ve formálních skupinách je přesně specifikovaný řád a zároveň výpis sankcí za jeho porušení. V takových skupinách nalezneme vedoucí a podřízené role. Ve skupině je jasné rozdělení pracovníků, které je založené na principu specializace – osoby ke správě svého odvětví často potřebují požadované vzdělání. Skupiny jsou hierarchizované a obsahují autority s legitimní mocí, což podněcuje členy skupiny k dodržování pravidel.

Neformální skupina vzniká často samovolně a spontánně, aniž by se shromáždila na základě předem vytvořených norem. Důvodem kooperace je většinou shoda ambicí, zájmů či sympatií - ať už k sobě, nebo ke společnému cíli. Členové neformálních skupin jsou si často rovni svými pozicemi, nebo je jejich postavení jen mírně vychýleno z rovnováhy.

Díky povaze vzniku jsou skupiny o něco méně stabilní, než formální. V některých případech vznikají v období krize, a to za účelem ji překonat a vyřešit problémy. Vnitřní charakter skupiny vyplývá ze spontánních interakcí a jednání členů na základě neformální dohody.

Kooperace je podmíněna dobrými interakčními vztahy a trvanlivostí společných ambicí. Proto se setkáváme i s jevem „formalizace skupiny“, kdy neformální skupina začíná přijímat normy fungování formální skupiny a postupně se jí začíná podobat.²

---

² ROUBAL, Ondřej. Skupina – základní sociologický pojem (<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=131&lst=115>, 10.2.2015).

Skupiny neformálního charakteru jsou plně dynamických procesů. Vztahy mezi členy skupiny jsou vedeny neoficiálními normami, či zvyky. Neformální skupiny často vznikají jako instrument ochrany, když jsou potřeby určitých členů ignorovány formálními skupinami.³

2.1 Neformální instituce

Hlavní proud výzkumu politických institucí se zaměřuje primárně na formální organizace, přitom v mnoha ohledech tvarují neformální instituce politiku rovněž podstatnou měrou. V následujících kapitolách tedy rozeberu pojem „neformální instituce“.

Studium neformálních institucí je pro politickou vědu novou problematikou, neboť až v moderní době pozorujeme mnoho politických struktur, které jsou vytvořeny mimo oficiální instituce. Takové struktury nalezneme hojně v Latinské Americe, postkomunistické Eurasii, Asii a Africe. Jedná se tedy často o oblasti, ve kterých se nachází rozvíjející se mocnosti a také členské státy BRICS.

Neformální skupiny jsou mnohdy velmi důležité, neboť tvarují formální instituce. Je to široký fenomén, pod kterým si společnost většinou představuje tradiční kulturní skupiny, korupční skupiny, nebo i různé neformální skupiny lidí.

Gretchen Helmke a Steven Levitsky popisují ve své analýze neformální skupiny jako soubor společensky sdílených, obvykle nepsaných pravidel, která jsou vytvořena, užívána a prosazována mimo oficiální struktury.⁴ Formální instituce je na rozdíl od neformální vytvořená, užívaná a prosazována v oficiálních strukturách. To zahrnuje ústavu, legislativu, byrokracii a další.

Instituce neformálního charakteru bychom neměli zaměňovat se slabými institucemi. Hodně institucí nefunguje, přestože mají svá pravidla formálně sepsána. Dále bychom měli rozlišovat neformální instituce od neformálních organizací. Je důležité odlišit politické aktéry od pravidel, která dodržují. Pro

---

³ SHEPARD, Jon (2012). *Sociology*. (Boston: Cengage Learning).

⁴ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). *Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda*. *Perspectives on Politics*, str. 726

neformální instituce je více charakteristické sdílení očekávání, nežli hodnot. Hodnoty jsou spojené s tradicemi, ale většinu neformálních uskupení v politice spojuje právě stejné očekávání.⁵

2.2 Mezinárodní neformální instituce

Mezinárodní politice až doposud vládly především formální organizace, které byly formovány západními státy. Ty v nich také udržovaly vedoucí pozice. Poslední dobou se ale setkávají s rostoucí kritikou jejich účinnosti, spravedlnosti a rychlosti. Ukázalo se, že z hlediska řešení bezpečnostních otázek nejsou vždy nejefektivnějším prostředkem k dosažení cíle.

Státy, které nemají tak silný hlas ve strukturách mezinárodních formálních institucí, se cítí se utlačované a hledají i jiné formy vládnutí, než tradiční instituce typu OSN nebo EU. Východisko vidí v neformálních skupinách (anglicky „*Informal intergovernmental organization – Informal IGO's*“), které pomalu začínají nabývat na důležitosti v určitých oblastech – nejčastěji ve financích, či bezpečnosti.

Mezinárodní neformální organizace totiž nabízí mnohé výhody. Za prvé jsou diplomaticky pružné. Dokážou rychle reagovat na krize, neboť se nemusí zaobírat formálními zvyklostmi a také nebrání státům v pokračování jejich národních tradicí – nenutí je přímo se zavázat k dodržování sdílených hodnot a politik.⁶

Státy mnohdy využívají neformální skupiny, aby mohly obejít omezení plynoucí z povinností a rozhodnutí formálních organizací. V současné teorii mezinárodních vztahů silné státy uzavírají slabší státy do stabilních a předvídatelných formálních institucí. Vznikající mocnosti (např. Brazílie) se snažily tuto bariéru zlomit, nicméně nesetkaly se s velkými úspěchy. Tím formální organizace přispěly ke vzniku svých neformálních protějšků.

---

⁵ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). *Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda*. Perspectives on Politics, str. 732

⁶ VABULAS, Felicity. The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. The International Relations and Security Network, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

Neformální skupinu můžeme popsat jako organizaci explicitně přidružených států, která sdílí stejná očekávání. Skupina vytváří pravidelná setkání, ale nemá vlastní byrokratickou strukturu, sekretariát, sídlo, nebo zaměstnance. Státy sdílí společný cíl a na základě něho také spolupracují. Jejich kooperace ale není striktně kodifikovaná podle mezinárodního práva. Mezi příklady neformálních skupin řadíme mimo BRICS například G8 nebo Koncert Evropy.⁷

Neformální instituce mohou napomáhat dosažení pozitivních výsledků, ve kterých formální instituce neuspěly. Jsou charakterizovány jako velmi odolné vůči změně, která je často popisována až jako houževnatá schopnost přežití. Neexistuje zde žádné centrum, ve kterém by byla soustředěna moc, a které by řídilo akce skupiny.

Neformální instituce se ale mohou měnit na základě formálních protějšků. Rychlá změna může nastat i v případě, pokud si aktéři uvědomí, že existují lepší modely a pokud jsou přesvědčeni o výhodnější alternativě.

Spolupráci mezi formálními a neformálními skupinami můžeme označit jako chaotický multilateralismus, který se stává charakteristický pro dnešní podobu globální politiky.⁸

2.2.1 Důvody vzniku neformálních skupin

Nyní uvedu pět nejčastějších důvodů, ze kterých se státy uchylují k vytváření neformálních organizací. Prvním důvodem je zachování pružnosti. To se týká skupin, ve kterých je budoucnost kooperace nejasná. Spolupráce může způsobit rozpor států a díky pružnosti neformální skupiny je státům umožněno vystoupit ze struktury bez složitých procedur. Dále je to zachování suverenity, kdy autorita není delegovaná na formální sekretariát, čímž se snižuje riziko zasažení do vnitřních záležitostí členů organizace. Zachování tajemství je také

---

⁷ VABULAS, Felicity. The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. The International Relations and Security Network, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

⁸ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. Perspectives on Politics, str. 727

důležitou složkou, neboť neformální skupiny nemusí dodržovat pravidla transparentnosti formálních skupin. To umožňuje zachování mlčenlivosti mezi členy. Bez centrálního sekretariátu a přímých zaměstnanců se státům snižují náklady. Je možné pohybovat se plynuleji bez nutnosti dodržování formálních pravidel. Výhodou je minimalizace byrokracie. Uskupení je také schopné reagovat rychleji za nižší náklady. Tyto skupiny jsou cenné především v krizových situacích, kdy je nutné učinit rychlé rozhodnutí a jednat bez omezení formálních postupů.⁹

Neformální skupiny jsou využívány především proto, že jsou rychlé a efektivní. V krizových situacích je možné rychle nastolit agendu, která by se ve formální skupině schvalovala podstatně déle, protože by hrozilo zdlouhavé odmítání ze stran některých států. Neformální skupina je tedy využívána jako instrument k dosažení toho, co státy chtějí, aniž by porušily mezinárodní právo.¹⁰

Otázkou zůstává, proč se aktéři snaží vytvořit neformální instituce, když existují již zavedená formální pravidla a vládnoucí mechanismy. Prvním důvodem vzniku je to, že formální instituce jsou často nekompletní a nepokrývají veškeré oblasti zájmů aktérů. Iniciátoři neformálních skupin spolupracují mimo formální skupiny tak, že se snaží naplnit požadavky, které nejsou splněny formální cestou.

Dalším důvodem je to, že neformální instituce se jeví jako „druhá nejlepší“ strategie pro aktéry, kteří chtějí a podporují cíle formální instituce, ale nemohou se v nich angažovat dle svého uvážení a libosti, neboť nemají dostatek moci ke změně formálních pravidel. Velkou výhodou je zároveň i to, že neformální instituce jsou mnohem méně nákladné, než jejich protějšky.

Třetí motivací pro jejich tvorbu je snaha dosáhnout cílů, které by nemusely být přijaty širokou veřejností. Jejich nenápadnost a možnost jednání za zavřenými dveřmi umožňuje snažit se o cíle, které nemusí být vhodné z hlediska mezinárodních norem. Tato situace je velmi častá u autoritářských skupin.

---

⁹ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). *Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. Perspectives on Politics*, str. 732.

¹⁰ VABULAS, Felicity. *The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. The International Relations and Security Network*, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

Neformální a formální instituce se liší právě ve způsobu vzniku. Zatímco formální skupiny jsou vytvořeny pomocí oficiálních kanálů podporovaných státními úřady, neformální skupiny se vytvoří mimo občanské kanály, velmi často za zády společnosti, nebo v ústraní bez pozornosti.¹¹ Pro charakteristiku vzniku samotné neformální skupiny je nutné se zamyslet, jací jsou aktéři v ní, jaké jsou jejich koalice, jak kooperují dohromady a jaké důvody (respektive motivace a cíle) stojí za jejich vznikem.

2.2.2 Druhy neformálních institucí

Charakterizovat a identifikovat neformální instituci je velmi složité. Je to mnohem těžší, než se zaměřit na formální instituci, neboť neexistuje soubor pravidel dané skupiny, podle kterého by se výzkum mohl řídit. Nejlepším začátkem je zhodnotit společné rysy a především společné očekávání, které si od neformální instituce členové slibují. Díky tomu porozumíme motivaci spolupráce mezi aktéry v instituci.

Další cestou k identifikaci je zaměřit se na formální instituce a zhodnotit jejich výsledky – většinou nesouhlas skupiny členů ve formální instituci způsobuje vznik té neformální.¹²

Formální a neformální instituce koexistují v mnoha variantách. Jednoduché rozdělení je na efektivní a neefektivní instituce, neboli ty, které dokážou efektivně řešit problémy a které jsou naopak disfunkční a problémy způsobují. Problémy jsou často způsobovány korupcí, která shazuje státní instituce, trh i demokracii celkově.

Dle typologie Gretchen Helmke a Stevena Levitsky se neformální instituce rozdělují na základě výsledků a efektivity. Důležité je analyzovat neformální instituce podle jejich vztahu k formálním institucím a jejich pravidlům

---

¹¹ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). *Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda*. Perspectives on Politics, str. 727

Výsledky	Efektivní neformální instituce	Neefektivní neformální instituce
Scházejí se	Doplňují se	Zastupují se
Rozcházejí se	Výhodné	Soutěžící

Zdroj: HELMKE, LEVITSKY¹³

V tabulce vidíme přehledně čtyři hlavní typy neformálních institucí. Mezi první kritérium spadají výsledky – pokud nejsou výsledky obou institucí odlišné, jejich výsledky se shodují. Druhou dimenzí, kterou posuzujeme, je zdali pravidla a procedury, které jsou sepsány jako závazná pro formální instituce, jsou vykonávaná i v praxi. Efektivní formální instituce ovlivňují volby a rozhodování politických aktérů, neboť věří, že v případě pochybení budou sankcionováni.

2.2.2.1 Stav, kdy se formální a neformální instituce doplňují

Tato situace nastává tehdy, pokud paralelně vedle sebe existuje efektivní a funkční formální instituce, s efektivní neformální institucí. Taková instituce je užitečná v tom, že doplňuje mezery, kterých se formální instituce nedotýká, protože tam nedosahují její práva. Dalším důvodem může být snaha prosadit práva individuálních aktérů, z nějakých důvodů opomíjených formální institucí. Neformální instituce doplňují svůj protějšek pomocí rituálů, zvyků a procedur, které usnadní tvorbu rozhodnutí a ulehčí spolupráci mezi aktéry v řešení konfliktních otázek.

Efektivní neformální instituce, které doplňují formální protějšky, jsou tedy velmi důležitým, i když často nepřímým, aktérem v tvorbě formálních pravidel hry. Mezi typický příklad takové instituce bych uvedla skupinu nejsilnějších ekonomik světa G20. Skupina funguje jako fórum pro řešení konfliktních, či

¹² HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). *Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. Perspectives on Politics*, str. 728

¹³ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). *Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. Perspectives on Politics*. st. 728.

problematických globálních otázek. Doplnuje formální instituce a umožňuje jim rychlé jednání.

2.2.2.2 Stav, kdy je neformální instituce výhodným aktérem

Tyto instituce jsou vytvářeny aktéry, kteří nesouhlasí s výsledky produkovány formálními pravidly, ale nejsou schopni tuto situaci změnit, nebo nemohou otevřeně porušit pravidla. Jedná se o takové neformální instituce, které mění věcné účinky formálních pravidel, aniž je přímo porušují. Ačkoli jsou v rozporu s hlavní myšlenkou a ideou, neporušují přímo psané normy formálních pravidel.

Instituce tohoto typu většinou pomáhají nespokojeným aktérům napravit situaci, ve které se cítí znevýhodněni, nebo ukřivdění.

Tyto neformální instituce přispívají ke zvýšení stability formálních institucí na základě svých požadavků ke změně. Aktéry spojují podobné, či společné cíle, které naplňují pomocí osobních sítí legálním obcházením formálních procedur.¹⁴

BRICS je neformální skupinou výhodného aktéra. Členské země se cítí utlačované soudobým mocenským systémem a neskrývají své ambice o vytvoření zcela nového systému, který by přestal zvýhodňovat transatlantický prostor a rovnoměrně rozdělil moc i mezi narůstající ekonomiky. Je všeobecně známo, že se Brazílii ani Jihoafrické republice nedaří probojovat se k silnějšímu hlasu na půdě OSN a pomocí BRICS se snaží ukázat společně s dalšími členy svůj rostoucí potenciál. Skupina zároveň nevyjadřuje odpor, či přímý nesouhlas s podstatou fungování Organizace spojených národů, takže se jedná o dvě efektivní instituce existující paralelně, přesto ale s poněkud odlišnými ambicemi.

2.2.2.3 Soupeřící neformální instituce

V situacích, kdy formální instituce nenaplňuje svoje cíle a stává se neefektivní, vznikají neformální instituce se stejným zájmem, jako má

---

¹⁴ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*. st. 728.

neefektivní formální instituce. Fungují jako vzájemní rivalové, neboť mají stejné cíle a stejná pravidla. Formální instituce se může lehce stát nefunkční, pokud členové nové neformální instituce, stále zapojeni v základně formální skupiny, přestanou dodržovat pravidla. To se děje především kvůli nízkým, nebo žádným sankcím. Tento fakt způsobí, že aktéři začnou pravidla ignorovat, nebo je porušovat.

Neformální instituce tohoto typu jsou většinou v rozporu s těmi formálními – když vyhovíme jedné straně, porušíme pravidla strany druhé. Skupiny jsou velmi často spojené s korupčními skupinami, či státními převraty.¹⁵

2.2.2.4 Zástupné neformální instituce

Zástupné neformální instituce doplňují stávající formální protějšky. Nová instituce se snaží naplnit to, v čem formální instituce selhala, neboť pravidla byla nedostatečná, neefektivní, či slabá.¹⁶

3 POLITIKA ČLENŮ BRICS A JEJICH VZÁJEMNÉ VZTAHY

3.1 Brazílie

Brazílie je prezidentskou federativní republikou, do které se zformovala z autoritářského vojenského režimu. Roli hlavy státu zastává od roku 2010 prezidentka Dilma Rousseff.¹⁷

Jedná se o nejrozsáhlejší zemi Latinské Ameriky, která vyniká pestrým etnickým složením. Její minulost je úzce spjatá s koloniálními expanzemi Portugalska. Od roku 1889 nazýváme Brazílii republikou. Zemi sužuje vysoký

---

¹⁵ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*. st. 730.

¹⁶ HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*. st. 732.

¹⁷ Velvyslanectví České republiky v Brazílii (2015) Parlament (http://www.mzv.cz/brasilgia/cz/zakladni_informace_o_brazilii/parlament/index.html, 25.3.2015).

kontrast hospodářské vyspělosti jihu a severu a zároveň problém rasové diskriminace.¹⁸ V rámci brazilské politiky bylo zaznamenáno několik korupčních skandálů, v celkovém měřítku ale stát pravidelně střídá politické strany a snaží se reformovat vnitřní politiku a revitalizovat státní ekonomiku.

Brazílie se snaží vymanit ze stereotypů minulosti a dostat se do podvědomí světa jako silný stát, k čemuž využívá například organizaci mistrovství světa ve fotbale v roce 2014 anebo letních olympijských her v roce 2016.¹⁹

Nejdůležitějším cílem brazilské zahraniční politiky je asertivní snaha o významnější roli v globální politice, jako je silnější hlas v OSN i ve Světové obchodní organizaci. Během toho si zakládá na budování diplomatických i ekonomických vztahů se svými sousedy a dalšími rozvojovými zeměmi, především v rámci skupiny BRICS. Brazílie je přední zemí, která se snaží zviditelnit rozvojové země prostřednictvím kooperace v neformálních i formálních organizacích, kde budují strategická partnerství s regionálními mocnostmi.²⁰

Brazílie začala budovat vztahy s Čínou okolo roku 1974, kdy bylo uzavřeno značné množství multilaterálních i bilaterálních smluv v obchodní a technologické sféře. Přesto je nutné zmínit značnou konkurenci mezi oběma státy, především z hlediska afrického trhu. Ten je pro Brazílii důležitý, ale Čína dokáže budovat konexe mnohem efektivněji.

Indicko-brazilské vztahy jsou naopak velmi vyrovnané, mezi státy probíhá vysoká úroveň spolupráce ve společné účasti v mnoha neformálních sdruženích, i ve sféře diplomacie.

---

¹⁸ ČECHUROVÁ, Monika, PREIS, Jiří (2014). Rozvojový potenciál států BRICS v 21. století. (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni).

¹⁹ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). Nezápadní aktéři světové bezpečnosti (Praha: Nakladatelství Karolinum). Str. 18

²⁰ Velvyslanectví České republiky v Brazílii (2015). Zahraničně politická orientace (http://www.mzv.cz/brasilia/cz/zakladni_informace_o_brazilii/zahranicne_politicka_orientace/index.html, 26.3.2015).

Rusko je pro Brazílii strategickým obchodním partnerem od roku 1970, kdy se snaží kooperovat ve vojenství a technologiích. Ruský trh je zároveň jedním z možných odbytišť brazilských komodit.²¹

3.2 Rusko

Rusko je poloprezidentská republika, která již od počátků disponuje charakteristickým rysem silného autoritativního vládce. Rozpad SSSR a kolektivního trhu zapříčinil velký propad v ekonomice, v demografii a v územní celistvosti. Země obnovila svůj hlas v globální politice s nástupem Vladimíra Putina do postu prezidenta, který se snaží obnovit ruskou geopolitickou pozici a národní sebevědomí.

Země poukazuje na znovuzískanou sílu i pomocí olympijských her ze Soči v roce 2014 a zároveň i nastávajícím mistrovstvím světa ve fotbale v roce 2018.

Mezi hlavní cíle ruské vnitřní a zahraniční politiky patří posilovat stávající pozici a změnit se z regionální velmoci ve světového lídra. Dalším cílem je překročení izolacionistických pozůstatků z minulosti a zavést konkurenceschopnou tržní ekonomiku založenou na globální soutěži. Rusko je velmi závislé na energetice a těžbě, což jsou odvětví, která tradičně patří k ruskému hospodářství, přesto je ale problém v provázanosti tohoto odvětví s ruskou ekonomikou.²² Země se snaží překročit tato odvětví a modernizovat hospodářství, což zahrnuje i posílení vnitřního politického systému a zlepšení vnitřní samosprávy.

Ruská zahraniční politika se opírá především o naplnění národních zájmů. Nejdůležitější součástí upevňování moci je hospodářský sektor, kdy skrz energetické trhy buduje silnější postavení. Díky energetickým zásobám a zásobám nerostných surovin se Rusko stalo v posledních dekádách významným

---

²¹ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum. Str. 19-22

²² ČECHUROVÁ, Monika, PREIS, Jiří (2014). *Rozvojový potenciál států BRICS v 21. století*. (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni).

partnerem především států, které nedisponují těmito surovinami – například Evropské unie, Číny, nebo Indie.

Ruská federace se rovněž zaměřuje na vybudování multipolárního světa s více ohnisky moci. Pro Rusko je důležité vytvořit takový systém, který bude podporovat kolektivní vládnutí s účastí všech globálních velmocí a tento nový systém by se měl nazývat „Koncert velmocí 21. Století“.²³ Aby bylo možné dosáhnout tohoto systému, je nutné využívat globálních skupin, které umožňují rychlejší řešení problémů a napomáhají udržitelnému rozvoji.

Vztahy s Čínou jsou pro Rusko velmi zásadní a jsou vnímány jako jedna z hlavních strategií ruské zahraniční politiky. Upevňování kooperace začalo především s vládou Vladimíra Putina, který s Čínou začal více spolupracovat. Čína má totiž potenciál pomoci vyvažovat americkou supervelmoc a vytvořit multipolární systém. Oba státy jsou členové regionálních formálních institucí, které jim umožňují posouvat a upevňovat politický a ekonomický vliv v Eurasii.

Země je již členem G8 a stálým členem Rady bezpečnosti. I přesto je ale hlavním cílem ruské zahraniční politiky vytvořit multipolární systém a změnit soudobý systém nadvlády západních států.

3.3 Indie

Indie je parlamentní demokracie a federace 29 spolkových států. V čele stojí prezident. Od roku 2012 tuto funkci zastává Pranab Mukherjee. Vypěstlost jednotlivých států indické federace se liší, a proto se vytvářejí poměrně silné regionální strany, které zastávají specifické požadavky daných států, což nutí vládu do kompromisů.²⁴

Indie je členem OSN, skupiny G20 a patří pod správu koruny Commonwealth. Strategií indické zahraniční politiky je upevňování pozice

---

²³ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum. Str. 52-56

²⁴ Business Info (2014). Interaktivní exportní profil prioritních zemí: Indie, Základní informace o Indii (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-prioritnich-zemi-indie-21346.html#!&chapter=1>, 28.3.2015).

regionální velmoci v oblasti Indického oceánu. Zároveň patří k hlavním africkým investorům, kde se ale potýká se svou konkurencí – Čínou. V rámci OSN se snaží již několik let získat pozici stálého člena Rady bezpečnosti.²⁵

Země má významný potenciál ve velkém množství mladých lidí. Je to země plná rozdílných náboženství, etnik a protikladů, kdy se na jedné straně jedné stále ještě potýká s obrovskými chudinskými slamy plných ngramotného obyvatelstva, a na straně druhé disponuje vyspělým kosmickým programem.²⁶

Převládají názory, které Indii popisují jako mocnost, která nebude nikdy schopna naplnit svůj potenciál, neboť nedokáže vyřešit problém chudoby a ekonomicko-sociální otázky. Ani reálný vliv na globální ekonomiku se Indii nepřisuzoval příliš velký. Indie se nedávno stala držitelem jaderných zbraní, což způsobilo nárůst vlivu na globální scéně. I přes negativitu, která je s Indií spojená, nemůžeme opomenout rekordní nárůst HDP, který je způsoben především vlivem liberalizačních reforem. Ty vedly k velkému přílivu zahraničních investic do Indie.

V minulosti se Indie orientovala na SSSR a po jeho rozpadu se ocitla v osamocené pozici ohrožovaná Čínou, která se jej snažila nepřímo mocensky izolovat. To zformovalo indickou snahu stabilizovat situaci a stát se dominantní mocností v regionu jižní Asie. Kvůli strachu z izolace se začal v osmdesátých letech dvacátého století budovat nukleární program, který vyvolal velký politický poprask. Největšími protivníky byly USA společně se západní Evropou, naopak Rusko Indii podpořilo. I když USA Indii neuznávají za jadernou velmoc, vzhledem k rostoucímu obchodnímu významu Indie panuje mezi zeměmi vlídná atmosféra.

---

²⁵ Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). Indie, zahraničně-politická orientace (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/indie/politika/zahranicne_politicka_orientace.html, 29.3.2015).

²⁶ ČECHUROVÁ, Monika, PREIS, Jiří (2014). Rozvojový potenciál států BRICS v 21. století. (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni).

Vztahy s Čínou se stabilizovaly, neboť státy sdílí snahu přetvořit globální systém, sdílí stejné kritické názory vůči OSN nebo WTO a jsou si v mnoha otázkách podobné. Nepřátelský vztah se změnil ve vztah rivalství.

Sovětský svaz byl až do svého rozpadu garantem bezpečnosti indického státu a nyní je Indie s Ruskem významným obchodním partnerem a ve výjimečně příznivém vztahu pokračují i nadále.

Indie prošla značnou transformací ze zlomené země do samostatného státu, aspirujícího k naplnění svých národních zájmů. Aktivně buduje armádu a snaží se sama sebe zabezpečit – na rozdíl od minulosti, kdy závisela na pomoci Sovětského svazu.²⁷

3.4 Čína

Čína je nejhustěji osídleným státem světa. Díky své rychle rostoucí ekonomice a rozvíjejícímu se politickému potenciálu se stává kandidátem na novou supervelmoc.

Čínská lidová republika, jak zní oficiální název, je autoritářským režimem, který sám sebe charakterizuje jako demokratickou diktaturu lidu vedenou dělnickou třídou. Stát vede komunistická strana a prezident zároveň bývá i předsedou Komunistické strany. Současný prezident je Si Ťin-pching.²⁸

Z agrární společnosti stal průmyslový gigant globální důležitosti s neobvykle rychlým tempem vývoje. V sedmdesátých letech Čína začala reformovat ekonomický sektor, kdy v socialistickém státě začala využívat kapitalistické praktiky. Zpřístupnil se vnitřní systém pro zahraniční investory, kteří přinesli moderní technologie, práci i kapitál. Čínské HDP tak vzrostlo hned na druhou příčku po USA. S přepočtem HDP per capita je ovšem Čína řazená ke

²⁷ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti*. (Praha: Nakladatelství Karolinum). Str. 82-88

²⁸ Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). Čína, vnitropolitická charakteristika. (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/cina/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html, 1.4.2015)

státům, kde lidé žijí většinou stále ještě v chudobě, která je markantní především ve vnitrostátních oblastech.²⁹

Zahraníční politiku Číny ovlivňuje přístup ostatních států k jejímu vlastnímu systému. Snaží se budovat diplomatické vztahy se státy, se kterými je to výhodné, a které neohrozí její státní suverenitu a území. Zároveň je stát velice aktivní ve zbrojení a v rozšiřování armády.

Se sousedními státy je Čína většinou v lehké rozepři, ale hospodářská spolupráce postupně nahrazuje politické neshody.

3.5 Jihoafrická republika

Jihoafrická republika patří mezi nejvyspělejší státy afrického kontinentu. Jedná se o parlamentní republiku. V čele výkonné moci je prezident, což je v současné době Jacob Zuma.

Stát je rozdělen do devíti provincií, na kterých se vyskytuje dohromady 11 oficiálních jazyků.³⁰

Jihoafrická republika se vyznačuje dominantním postavením v regionu jižní Afriky, čemuž vděčí především svou ekonomickou vyspělostí, která je velmi vysoká v porovnání s běžnými africkými podmínkami. Historie JAR je spojena s kolonisty a Búrskou válkou, která v pozdějších letech podminila rasovou diskriminaci. Po udělení Westminsterského statusu je země plně suverénní. V 60. letech země prošla tvrdou politikou tzv. apartheidu, která měla silný sociální a hospodářský dopad na tehdejší podobu země.

Vstup Jihoafrické republiky do BRICS byl přijat s rozpaky. Mezi hlavní důvody přijetí do skupiny patří její ekonomika, která je největší v Subsaharské Africe. V zemi se nachází velké množství nerostných surovin a bohatství, jako jsou zásoby zlata, diamantů a platiny.

---

²⁹ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). Nezápadní aktéři světové bezpečnosti (Praha: Nakladatelství Karolinum). Str. 98-101

³⁰ Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). Jihoafrická republika, vnitropolitická charakteristika (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html, 1.4.2015).

BRICS předpovídá, že JAR je silný hráč v africkém kontinentu a dokáže si získat velký vliv mezi ostatními africkými státy. Tím se otevírá přístup ke zdejším trhům a nerostným surovinám pro ostatní země BRICS.

Čína je považována za nejdominantnějšího aktéra a největšího obchodního partnera JAR ze států BRICS. Pro čínské trhy je atraktivní především v investičních a obchodních oblastech. Vlastní například i značný počet procent zdejších bankovních akcií.

Přístup republiky do BRICS je ale spojeno se znepokojením, kdy JAR pravděpodobně nebude schopna dosáhnout zbylé členské země v ekonomickém růstu. Jim O'Neill tvrdí, že JAR do BRICS nepatří a oslabuje sílu skupiny. Dle něj by si členství více zasloužilo Turecko, nebo Jižní Korea.³¹

4 BRICS JAKO NEFORMÁLNÍ SKUPINA

4.1 Vznik BRICS

V roce 2001 byla Jimem O'Neillem (ekonomem společnosti Goldman Sachs) vydána studie s názvem „*Budování lepší globální ekonomie BRICS*“. Tehdy byla poprvé představena skupina států, které mají společnou vlastnost, a to rychlý nárůst HDP. V roce 2003 byla vydána další studie, která představovala pravděpodobné trendy světové ekonomie v dalších 50 letech. Právě tehdy bylo předpovězeno, že do roku 2050 dojde k významným změnám a Rusko, Indie, Brazílie a Čína se rozvinou v silné ekonomiky, které předčí současné vyspělé vedoucí státy. Studie se měla týkat rozvinutých ekonomik, především G7, O'Neill ale poukázal i na potenciál rozvíjejících se ekonomik Ruska, Indie, Brazílie a Číny.

O'Neill mluvil o globalizaci, která je spojena s trendem amerikanizace. Ta ale není ve světě přijímána vždy kladně. V soudobém světě je nutná větší a

---

³¹ Quarterly Bulletin of Gauteng province (2013). South Africa's position in BRICS (<http://www.treasury.gpg.gov.za/Documents/South%20African%20position%20in%20BRICS.pdf>, 2.4.2015).

otevřenější výměna zboží, služeb a měn, dokonce i politického vlivu – pouze to může vést k lepšímu globálnímu systému.³²

Studie se stala základem hodnocení států této skupiny v ekonomických, finančních, akademických, obchodních i mediálních kruzích. Koncept dal v roce 2006 za vznik pomalému zrodu spolupráce států a jejich zahraničních politik. Jižní Afrika se připojila ke skupině v roce 2011 a tehdy byla přijata finální zkratka BRICS.

Aby byla skupina schopna kvalitnější spolupráce, musela zvýšit svou politickou interakci. Hlavy států a hlavní představitelé vlády se začali pravidelně scházet. Summity slouží jako prostor pro dialog a dohodu v rámci spolupráce na mezinárodní scéně a jako půda k prodiskutování hospodářství a financí. Zároveň došlo k identifikaci a rozvoji společných projektů ve strategických odvětvích, jako je zemědělství, energetika, věda a technologie. Nejpropracovanější částí spolupráce je ekonomicko-finanční oblast.³³

Hlavním cílem vzniku BRIC se stalo vytvoření více demokratického mezinárodního systému, který je založený na multilaterální diplomacii. BRIC se chtějí podílet na posílení mezinárodní bezpečnosti a stability.³⁴

Jednou z možností, kterou státy měly, bylo snažit se posilovat svou pozici ve formálních skupinách. Země BRICS se ale rozhodly k vytvoření fóra, které jim umožní usilovat o společný cíl (rozšířit svůj vliv a efektivně využít rostoucí ekonomický potenciál), aniž by bylo nutné vázat se do dohod dle mezinárodního práva. To je výhodné, protože země jsou politicky, ekonomicky i strategicky

---

³² O'NEILL, Jim (2011). *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. (New York: Penguin group).

³³ IPEA, 6th Academic Forum of BRICS (2014). *Learn about BRICS: Brazil, Russia, India, China and South Africa* (<http://www.ipea.gov.br/forumbrics/en/learn-about-brics.html>, 3.4.2015).

³⁴ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). *BRICS Guide 2: Origin and Formalisation*. Gegafrica. 7.2.2013. (<http://www.gegafrica.org/memory-dube/brics-guide-2-origin-and-formalisation>, 5.4.2015).

odlišné. Mají rozdílný přístup ve vnímání domácího trhu, demokracie i způsobu vládnutí.³⁵

4.2 Charakteristika BRICS jako politické skupiny

V roce 2000 se země BRICS podílely na světovém HDP pouze 16%, kdežto v roce 2010 již 25%. Růst je umožněn otevřeností trhů, zvyšujících se světových rezerv a přímého zahraničního investování. Ekonomická síla neznamená zaručený nárůst politického vlivu, skupina je ale schopna tento potenciál postupně naplňovat. Čím větší podíl na světové ekonomice skupina dosáhne, tím více se zvyšuje její role v globálním systému. Z tohoto důvodu můžeme tvrdit, že se z ekonomického bloku pomalu stává i politická platforma.³⁶

BRICS není přirozenou skupinou, která je spojena historicky, kulturně, politicky, nebo jazykově. Je nutné si uvědomit, že se prvotně jedná o čistě ekonomický koncept, kdy se čtyři rozvíjející se trhy s rostoucím HDP rozhodly spojit síly a využít své velké populační základny k co nejvyšší produktivitě. Právě tyto dva faktory – demografie a vysoká produktivita – jsou pohonem růstu jejich ekonomik. Více pracujících lidí v zásadě znamená snadnější růst ekonomiky (pokud nepředpokládáme nepřirozeně nízkou produktivitu). Čím více lidí je zapojeno do chodu ekonomiky, tím větší kapitál obíhá trhy a tím populace bohatne, což znamená větší konzumaci.³⁷

Neformální charakter určuje, že skupina nemá žádnou pevnou ústavu a nepracuje se stálým sekretariátem. Jediné, co ji spojuje a udržuje pohromadě, je vůle členů a společné ambice.³⁸

---

³⁵ VABULAS, Felicity. The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. The International Relations and Security Network, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

³⁶ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). BRICS Guide 2: Origin and Formalisation. Gegafrica. 7.2.2013. (<http://www.gegafrica.org/memory-dube/brics-guide-2-origin-and-formalisation>, 5.4.2015).

³⁷ BEAUSANG, Francesca (2012). Globalization and the BRICs (Hampshire. Palgrave Macmillan).

³⁸ IPEA, 6th Academic Forum of BRICS (2014). Learn about BRICS: Brazil, Russia, India, China and South Africa (<http://www.ipea.gov.br/forumbrics/en/learn-about-brics.html>, 3.4.2015).

Výhodu nesvázanosti neformální organizace můžeme demonstrovat na příkladě Indie. Indie je známá zachováváním své tradice neangažovanosti. Díky povaze BRICS může posilovat vztahy se Západem na jedné straně, a na straně druhé může budovat spojení s Čínou a Ruskem.

BRICS patří mezi jeden z nejvýznamnějších příkladů neformální skupiny v mezinárodní politice. I když státy v posledních dekáдах jednotlivě sílily, oficiálně jim nebyl uznáván vysoký status ve formálních organizacích, což je další důvod, proč se země rozhodly harmonizovat svoje politické pozice v celé řadě otázek a úspěšně se spojily do neformální skupiny.³⁹

4.3 Společné znaky a rozdíly

Nejvýraznějším společným znakem je nepochybně obrovská rozloha států, která sčítá jedny z nejlidnatějších populací na světě. V termínech demografie patří státy BRICS mezi nejvíce osídlené státy světa. Nejlidnatějším členem BRICS je Čína, která sčítá 1,39 miliardy obyvatel. Následuje Indie s 1,29 miliardou. Brazílie je na páté pozici s 209,4 miliony a Rusko je na deváté pozici se 136,7 miliony obyvateli. V přepočtu na jeho územní velikost je ale hustota osídlení naopak velmi nízká. Nejslabší položku tvoří Jihoafrická republika, která je co do počtu obyvatel na 27. příčce s 47,9 miliony. Údaje pochází z roku 2015.⁴⁰

---

³⁹ VABULAS, Felicity. The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. The International Relations and Security Network, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

⁴⁰ NationMaster (2015). Population in 2015: Countries Compared (<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/People/Population-in-2015>, 5.4.2015).

Srovnání populace zemí BRICS

(data uvedena v milionech)

JAR	47,9	
Čína		1390
Indie		1297
Rusko	136	
Brazílie	209	

Zdroj dat: NationMaster

Geograficky je skupina neméně silná. Rusko je největším státem světa a pojímá 17 milionů čtverečných kilometrů, Čína následuje Rusko na třetí pozici s 9,16 miliony a na šesté příčce se nachází Brazílie s 8,46 miliony kilometrů. Indie je na osmém místě s 2,97 miliony a odchylku tvoří opět Jihoafrická republika, která se svým 1,22 miliony kilometrů čtverečných zaujímá 26. pozici.⁴¹

Skupinu dále spojuje odolnost vůči světové ekonomické krizi z roku 2008, kdy se jich ekonomický pokles dotkl jen zlehka.

Ve všech státech proběhla rychlá změna ve snaze napojit se na světovou politiku. Disponují velkými trhy s ne příliš majetným obyvatelstvem.⁴²

Země mají významný podíl světových rezerv, kdy ruské rezervy dosahují až 500 miliard dolarů a čínské až 3 bilionů. V porovnání s rezervami Mezinárodního měnového fondu, které činí 400 miliard, se může stát, že MMF postupně ztratí svou úlohu poskytovatele půjček rozvojovým zemím.

Všechny země jsou rozvíjející se ekonomiky, které rostou rychlým tempem. Spojuje je pozitivní předpoklad vývoje růstu HDP do roku 2050. Mají bohatou historii a výrazně ovlivňují státy, se kterými sousedí.

⁴¹ NationMaster (2015). Geography: Land: Countries Compared (<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Geography/Area/Land>, 5.4.2015).

Země BRICS představovaly v období krize nový podnět, který dokázal stabilizovat situaci a stal se důležitou součástí světové ekonomiky.

Spojuje je i narůstající střední třída, která umožní zemím BRICS pokračovat v ekonomickém růstu. Díky větším příjmům obyvatel budou státy schopné více ovlivnit světovou poptávku. Počet ekonomicky aktivního obyvatelstva se ve státech neustále zvyšuje, což předpovídá i zvýšení ekonomické aktivity zemí.⁴³

Nejsilnějším členem skupiny je v současné chvíli Čína, která svým exportem přerostla ekonomiku USA. Čínská ekonomika je závislá na exportu, což ji činí z dlouhodobého hlediska zranitelnou. Čína také čelí problému přelidnění a svou politikou jednoho dítěte může dojít k brzkému stárnutí populace. Indie je naopak nejslabším členem skupiny, co se týká ekonomie, ale zároveň nese největší potenciál růstu. Současná slabší pozice znamená, že se její ekonomika ještě nezastavuje.

Nejvíce se od ostatních členů liší Rusko, které je velmi závislé na exportu nerostných surovin a zároveň má znatelně starší průměrný věk obyvatel.⁴⁴

Z hlediska politických systémů států skupiny pozorujeme několik dalších podobností. Jedná se o země, které jsou spravovány na základě federativního administrativního uspořádání. Jediným unitárním státem v uskupení BRICS je Čína. Indie a JAR jsou parlamentní republiky, Brazílie je prezidentskou a Rusko poloprezidentskou republikou. Rusko je bývalou komunistickou velmocí, což naznačuje podobnost se současnou komunistickou Čínou. Indii, Jihoafrickou republiku a Brazílii dále pojí kolonialistická minulost, kdy ačkoli byli ovládnuti jinými velmocemi, prošli si etapou nezávislosti a následně snahy vytvořit nový stabilní politický systém.

---

⁴² CUPALOVÁ, Marcela (2011). Aktuální ekonomický vývoj a hospodářská politika zemí uskupení BRIC a jejich vyhlídky. (Parlamentní institut: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky).

⁴³ KALABUS, Emil (2013). BRICS – ekonomický a politický protipól USA a EU. (<http://proinvestory.cz/emil-kalabus-brics-ekonomicky-a-politicky-protipol-usa-a-eu>, 7.4.2015).

⁴⁴ CUPALOVÁ, Marcela (2011). Aktuální ekonomický vývoj a hospodářská politika zemí uskupení BRIC a jejich vyhlídky. Parlamentní institut: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky.

V posledních letech se také snaží participovat v globálních světových událostech, jako je například zimní olympiáda pořádaná v Rusku, nebo fotbalový šampionát v Brazílii. Uspořádání těchto akcí umožňuje přitáhnout více pozornosti a zároveň podporuje růst ekonomických opatření.

Rozdíly můžeme nalézt i v obchodní sféře, kdy na příkladu rozdílu Indie a Číny vidíme, že Čína aspiruje na výrobní hospodářskou velmoc, kdežto Indie se specializuje na oblast poskytovaných služeb. Z historického hlediska se země ocitaly ve sporech, které zapříčinily stále trvající napětí (Čína a Indie - konflikt v Himalájích v roce 1960, Čína a Rusko – spor o hranice).⁴⁵

4.4 Silné a slabé stránky skupiny

4.4.1 Pozitiva

BRICS mají velkou výhodu v ekonomické síle, kdy neustále narůstá jejich společné HDP. Zároveň se rozléhají na 30% světového prostoru a obsahují 45% světové populace. Díky jejich silné pozici se řadí mezi regionální lídry svých oblastí. Nesmíme zapomenout, že i když je Jihoafrická republika daleko za dosaženými úspěchy zbytku skupiny, stále se jedná o regionálního lídra s nejsilnější ekonomikou ve svém okolí.⁴⁶

Skupinu BRICS můžeme považovat za reprezentanta rozvíjejících se ekonomik. Je významná jako schopný demonstrant alternativního mechanismu pro rozvíjející se mocnosti, jako instrument pro domáhání se svých zájmů, nebo ve snaze zesílit svůj hlas ve stávajícím mezinárodním řádu. Skutečným přínosem neformálních skupin (BRICS nevyjímaje) je, že ukazují nový životaschopný způsob vládnutí na globální politické scéně.

To ale neznamená, že by formální organizace ztrácely na důležitosti. Většina zemí stále participuje v jejich strukturách, i když rostoucí mocnosti se

---

⁴⁵ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). Nezápadní aktéři světové bezpečnosti (Praha: Nakladatelství Karolinum).Str. 100-101

⁴⁶ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). BRICS Guide 7: Major Issues and Concerns Faced By BRICS. 7.2.2013. (<http://www.gegafrica.org/memory-dube/brics-guide-7-major-issues-and-concerns-faced-by-brics>, 8.4.2015).

snaží obcházet některá jejich pravidla svými neformálními mezinárodními jednáními.

Budoucnost formálních skupin ale skutečně může být ohrožena skupinami, jako jsou BRICS, neboť pokud státy uznají, že je pro ně výhodnější regionální neformální spolupráce, jejich zastoupení ve formálních složkách bude slabší. Tím by se snížila efektivita formálních organizací, zejména i vliv mocností čerpajících výhody z těchto svazků. Pokud by došel vývoj takhle daleko, znamenalo by to enormní změnu v řádu světové mezinárodní politiky.⁴⁷

4.4.2 Negativa

BRICS státy bývají zpochybňovány z hlediska budoucího vývoje v jejich schopnosti realizovat usnesené návrhy.

Mezi velká negativa BRICS patří jejich zaostalost v infrastruktuře, nedostatek institucionalizace, heterogenní povaha skupiny a nedostatek společné identity. Mezi státy panuje křehká povaha obchodu a investičních proudů a nacházíme zde rozdíly v hodnotách, ekonomii, geopolitických zájmech a politických strukturách.

Životnost celé skupiny je nejvíce ohrožována heterogenní povahou skupiny a nedostatkem společně sdílených hodnot a identity. BRICS jsou pozadu v porovnání se semknutou skupinou G7. Je nutné najít společnou identitu, (alespoň v některých oblastech) a působit jednotně v otázkách globálního vládnutí.⁴⁸

BRICS také na každém summitu deklarují podporu členům, kteří nejsou zahrnuti do Rady bezpečnosti v OSN. Navzdory těmto deklaracím by Rusko ani Čína nepodpořily žádnou akci, která by výrazně omezila jejich stávající moc v instituci. Z hlediska soudržnosti to vrhá na skupinu opět další stín.

---

⁴⁷ VABULAS, Felicity. The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. The International Relations and Security Network, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

⁴⁸ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). BRICS Guide 7: Major Issues and Concerns Faced By BRICS. 7.2.2013. (<http://www.gegafrika.org/memory-dube/brics-guide-7-major-issues-and-concerns-faced-by-brics>, 8.4.2015).

Skupina je právě v otázkách soudržnosti v globálních institucích nestabilní. Ačkoli se dožadovali zastoupení svých států do pozic v mezinárodních institucích, jako je MMF či Světová banka, členové nebyli schopni domluvit se na společném kandidátovi, nebo v konečném výsledku svého kandidáta nepodpořili.

Kritika se objevuje i v časté neschopnosti přeměnit deklarace ze Summitů v realitu.⁴⁹

4.5 Motivace soudržnosti

Země BRICS spojuje společný zájem na přeuspořádání světového politického pořádku. Snaží se z unipolárního systému vytvořit multipolární systém, kdy se na globální politice a důležitých tématech spolupodílí více rozvíjejících se světových aktérů. Začíná narůstat snaha o tzv. „dedolarizaci“, aby se potlačením vlivu dolaru podařilo zajistit stabilnější ekonomický pořádek ve světě a zamezit rychlému šíření potenciální krize, která vyplývá z rizik jedné dominantní měny. Na základě této snahy posilují státy své národní měny ve vzájemném obchodu mezi sebou.⁵⁰

Globální politika, která se pomalu přesunuje směrem k Asii, se začíná podobat multipolárnímu systému. To je dáno vzrůstající důležitostí regionální kooperace, která probíhá zároveň s globalizací. Regiony jsou nuceny upevňovat mezi sebou vztahy. Právě globalizace hraje významnou roli ve vzniku neformálních skupin jako je BRICS, protože doposud nebylo nalezeno efektivní řešení negativních důsledků globalizace (například vzrůstající schopnost mezinárodních korporací určovat směr politického dění, čímž se oslabuje role národního státu).

V dnešním globalizovaném světě, kdy se světové vládnutí skládá z formálních institucí a jejich sítí, je dle skupiny nutné vytvořit efektivnější

---

⁴⁹ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). BRICS Guide 8: Major Strengths and Commonalities. 7.2.2013. (<http://www.gegafira.org/memory-dube/brics-guide-8-major-strengths-and-commonalities-of-brics>, 9.4.2015).

⁵⁰ KALABUS, Emil (2013). BRICS – ekonomický a politický protipól USA a EU (<http://proinvestory.cz/emil-kalabus-brics-ekonomicky-a-politicky-protipol-usa-a-eu>, 7.4.2015).

mechanismus, který je schopen regulovat chod politiky k udržení stabilní pozice národního státu. Země BRICS se spojily, aby tento cíl pomohly naplnit.

Samotná spolupráce je popsána jako dlouhodobá multilaterální kooperace nezávislých národů, které mají společný cíl - jejich zájmem je podporovat kooperaci v zájmu ekonomického růstu a pokroku, míru a světové bezpečnosti, sociálního práva, udržitelného rozvoje, kvality lidského života a pozitivní rozvoj politické globální scény.⁵¹ Země BRICS sdílí společné ideály ve všech zmíněných bodech a zavázaly se tím k budování mezinárodního ekonomického a politického pořádku, který je více spravedlivý (zejména pro nezápadní státy). Skupina BRICS silně kritizuje nízkou kooperaci mezi rozvinutými a rozvíjejícími se státy a chce tuto situaci změnit.

Státy se politicky spojily, aby vyjádřily znepokojení ohledně současné nevyvážené struktury mezinárodních organizací, které nejsou dostatečně efektivní – navrhují se reformy OSN, Světové banky i Mezinárodního měnového fondu. BRICS se dále snaží transformovat v pokrokové státy, plnit požadavky pracovních míst ve svých zemích a snaží se vytvořit model pro státy s nižší úrovní rozvoje, než mají sami.⁵²

4.6 Politické cíle BRICS

Skupina nepodepsala žádnou právní smlouvu, což znamená, že její povaha je často vágní. Objevuje se kritika dokumentů, které skupina vydala, ale pro BRICS znamenají jejich dohody zdůraznění vůle zvýšit svůj kolektivní hlas ve světových záležitostech a zároveň snahu vyhybat se konfliktům kvůli rozdílnému charakteru, které by je mohly rozdělit.

Svou rozdílnost vidí pozitivně, jako demonstraci odlišných světových civilizací, která jim umožňuje hlubší spolupráci, neboť rozdílnost je pokládána za výhodu, která posilní a posune jeden druhého.

---

⁵¹ BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). Nezápadní aktéři světové bezpečnosti (Praha: Nakladatelství Karolinum). Str. 15

⁵² BRICS Think Tanks Council (2014). Towards a long-term strategy for BRICS, Recommendations (http://orfonline.org/cms/export/orfonline/documents/long_lem_strategy.pdf, 9.4.2015).

V otázce míru a bezpečnosti se státy shodly na snaze vybudovat polycentrický světový pořádek založený na rovnosti, respektu a společné akci ve tvorbě rozhodnutí. Současný politický systém s sebou nese i spoustu neshod, které lze vyřešit pouze diplomatickým úsilím všech zúčastněných aktérů.

Na poli ekonomické a politické spolupráce budou země využívat fórum BRICS ke sdílení svých zkušeností a zlepšování transparentnosti své vlády na domácí půdě jednotlivých států, ale i v rámci multilaterální kooperace.

Stávající globální vládnutí vyžaduje zapojení rozvíjejících se států, aby bylo dosaženo skutečně efektivních a silných rozhodnutí. Tato situace je výhodná pro nové aktéry, kteří mohou uzavírat nové koalice, smlouvy, či vytvářet fóra a skupiny, které jsou zapotřebí k reformaci mezinárodních institucí. Ty byly tradičně vytvářeny a vedeny velkými mocnostmi, jako je Anglie, Francie a Spojené státy.⁵³

Neformální skupiny jsou novým impulzem v mezinárodním pořádku, který se vyznačuje značnou mírou regionální spolupráce. Kromě samotného fóra BRICS státy kooperují i v dalších uskupeních, jako například v Šanghajske organizaci (Rusko, Čína, Indie – žadatel), anebo IBSA fóru (Indie, Brazílie a JAR). Existence těchto světových fór přispěje dle O’Neilla k reformaci světového pořádku, neboť stávající instituce s nimi budou nuceny prohloubit kooperaci.⁵⁴

BRICS se stalo ukázkou nového možného politického multipolárního systému. Je více flexibilní, než ostatní mezinárodní instituce, a proto se tvrdí, že je to koalice ochraňující společné cíle a hodnoty v globální finanční sféře.

Instituce nejsou jenom půdou pro kolektivní tvorbu smluv, jsou souborem pravidel, která vedou aktéry a ovlivňují jejich chování. Ti potom zvyšují úroveň bezpečnosti v mezinárodním systému.

BRICS ale svou povahou stojí mimo klasické vnímání institucí, neboť nemají předepsaná pravidla – jejich usnesení má pouze doporučující charakter. Díky instituci se navíc zvyšuje úroveň informačního průtoku mezi členy.

---

⁵³ BRICS Think Tanks Council (2014). Towards a long-term strategy for BRICS, Recommendations (http://orfonline.org/cms/export/orfonline/documents/long_term_strategy.pdf, 9.4.2015).

⁵⁴ O’NEILL, Jim (2011). The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond. (New York: Penguin group).

Daniel Flemes přemýšlí o BRICS jako o koalici. Dle něj se jedná o artikulaci společných pozic a vyjednávání globálních i regionálních plánů. Takové koalice mají dvě důležité charakteristiky: heterogenita mezi členy a malá vzájemná ekonomická interdependence (kromě výjimky Číny směrem k ostatním státům).⁵⁵

5 POLITICKÁ KOOPERACE BRICS

První impulz ke spolupráci nastal v září roku 2006, kdy proběhlo první setkání ministrů zahraničí států BRIC. K setkání došlo paralelně vedle 61. Valného shromáždění OSN. Následovala dvě další setkání v roce 2007 a 2008. Právě na meetingu z roku 2008 se rozhodlo o začátku kooperace.⁵⁶

Po prvním summitu se z BRICS postupně stává stále významnější mechanismus budování partnerství mezi členskými státy. BRICS se stylizuje do ochránce světového míru a bezpečnosti sdílením stejných konstruktivních přístupů v mezinárodních otázkách. Za poslední roky členové mluvili jednohlasně v tradičních bezpečnostních otázkách jako je terorismus, problémy Blízkého východu, Afghánistánu, nebo nově Ukrajiny a Sýrie.

Mezi další sféru zájmů skupiny je zlepšování globální ekonomické vlády zlepšováním fóra Mezinárodního měnového fondu, snaha vylepšit systém globálního vládnutí tak, aby vyhovoval co možná nejvíce aktérům a nevynechával žádné důležité nastupující mocnosti. BRICS se snaží upevňovat pozice nastupujících mocností na globální scéně, reprezentovat ostatní rozvíjející se státy a vytvářet příhodnější podmínky ve světové politice. Díky tomu se vliv těchto zemí zvyšuje.

BRICS zároveň podporují globální partnerství v otázkách vývoje a chudoby, udržitelného rozvoje, snižování cen potravin, změny klimatu a energetické bezpečnosti, zatímco respektují sdílené zájmy narůstajících mocností

---

⁵⁵ SOUTO, Pablo (2013). *The role of BRICS in the G20*. (http://www.academia.edu/5907907/The_Role_of_BRICS_in_the_G20, 11.4.2015).

⁵⁶ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). *BRICS Guide 2: Origin and Formalisation. Gegafrica*. 7.2.2013. (<http://www.gegafrica.org/memory-dube/brics-guide-2-origin-and-formalisation>, 5.4.2015).

a jejich marketů. BRICS zajišťuje správnou cestu k řešení všech otázek lidských zájmů.

Skupina se zároveň snaží rozvíjet vztahy nejen mezi sebou, ale i mezi nečlenskými státy. Díky vzájemné prosperitě se tak vytváří nové linky spolupráce se státy, které nepatří do skupiny BRICS. Mimo to ale samozřejmě posilují stabilitu a spolupráci mezi sebou, kdy vytváří nové možnosti spolupráce. Mezi jedním z posledních rozšíření spolupráce je vytvoření Mezinárodní rozvojové banky – iniciativy, která má investovat do rozvoje a zároveň být chráněná proti externím šokům.⁵⁷

BRICS neustále rozšiřují agendu spolupráce. Probíhají meetingy ministrů zdravotnictví, školství, zemědělství, bezpečnosti, obchodu a dalších oblastí. Zatím není přesně jasné, kam tyto interakce povedou. Jediným efektivním východiskem meetingů je to, že povaha setkání bude vést k vytvoření mezinárodních systémů mezi zeměmi a dojde k silnějšímu spojení všech členů.⁵⁸

5.1 Summity – jejich průběh a výsledky

Spolupráce mezi členskými státy začala v září roku 2006, kdy se sešli jejich ministři zahraničí na půdě OSN. Další setkání, tentokrát ministrů financí, proběhlo o rok později v Brazílii a v roce 2009 v Londýně, kde ministři využili příležitosti během setkání států G20. Podobně byla také využita příležitost setkání G8 v Japonsku, kde Rusko iniciovalo meeting hlav států BRIC. Následovně se Rusko nabídlo, že bude hostovat první oficiální shromáždění BRIC států na formálním summitu v ruském Jekatěrinburgu v červnu roku 2009. Od té doby se státy sešly s roční pravidelností celkem šestkrát.⁵⁹

---

⁵⁷ WUZHOU, Li (2014). BRICS Adds New Dynamism to International Relations. China Today. Červen, 2014, s. 22-25.

⁵⁸ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). *BRICS Guide 8: Major Strengths and Commonalities*. 7.2.2013. (<http://www.gegafrika.org/memory-dube/brics-guide-8-major-strengths-and-commonalities-of-brics>, 9.4.2015).

⁵⁹ TANDON, Rajesh, BANDYOPADHYAY, Kaustuv (2013). *Civil Society – BRICS Engagement: Opportunities and Challenges*. (New Delhi: Pria).

Na začátku všech zpráv o summitech nalezneme oznámení, které tvrdí, že se vůdci členských států sešli, aby prodiskutovali největší soudobé globální problémy a kroky k zintenzivnění vzájemné kooperace mezi sebou.

5.1.1 Summit v Jekatěrinburgu 2009

Rusko poskytlo půdu pro první oficiální formální setkání hlav států BRIC – tehdy ještě Jihoafrická republika nebyla součástí platformy. Tehdejší prezident Ruska, Dmitry Medvedev zahájil summit s tím, že BRIC by se měla zaměřit nejen na světový pořádek. Označil summit za historickou událost, která dává za vznik novému formátu adresování globálních problémů.⁶⁰

Na základě sdíleného prohlášení identifikujeme 19 bodů, na kterých se vůdci během jednání shodli. V první řadě se řešila finanční krize, která tehdy otřásla celým světem. Diskutovány byly otázky kooperace, politické spolupráce a dialogu týkajícího se dopadů krize a možných způsobů řešení.

Státy se dohodly na těsnější spolupráci mezi sebou a s ostatními partnery, aby byl zajištěn vývoj kolektivního rozhodování. Zmíněna byla i snaha o reformu mezinárodních finančních institucí, které by odrážely probíhající neklid krize a změnu ve světové ekonomice. Narůstající mocnosti by měly mít silnější hlas a měly by být dostatečně reprezentovány v těchto institucích. Dále byla zmíněna i možnost reformy mezinárodního měnového systému, který dle zemí BRIC neodpovídal potřebné stabilitě a předvídatelnosti. Podán byl i návrh změn ve finančních institucích, a to – demokratické a transparentní rozhodování, dostatečný právní základ, efektivní národní instituce, které regulují dopady světové ekonomiky v jednotlivých státech a posílení dohlížejších praktik.

Země doporučily vylepšení mezinárodního investičního prostředí a vyzvalo mezinárodní společnost pomoci udržet mezinárodní obchodní systém stabilní na základě tržního protekcionismu.

Nezapomnělo se ani na Rozvojové cíle milénia, kdy byl zmíněn fakt, že mezinárodní ekonomická krize dopadla z obrovské části i na ty nejchudší státy,

---

⁶⁰ TANDON, Rajesh, BANDYOPADHYAY, Kaustuv (2013). Civil Society – BRICS Engagement: Opportunities and Challenges. (New Delhi: Pria).

kde nyní hrozilo nenaplnění těchto rozvojových cílů. Mezinárodní společnost byla vyzvána k iniciování pomoci chudým státům na základě dodržení a splnění cílů. Chudších států se týkala i otázka humanitární asistence.

Pro členské státy je rovněž důležitý koncept udržitelného rozvoje, kdy by se mělo nahlížet na globální ekonomiku i na základě multilaterálních environmentálních dohod. Státy se dohodly na posílení kooperace a koordinace v otázce obnovitelných zdrojů, čehož může být dosaženo pomocí mezinárodního konstruktivního dialogu. Státy se zavázaly ke spolupráci ve vědě a vzdělání.

Byl zdůrazněn závazek o budování multilaterální diplomacie s OSN, která v tuto chvíli hraje centrální úlohu v řešení globálních otázek a konfliktů. Země BRIC jsou toho názoru, že OSN, MMF a WTO nepracují dostatečně efektivně a navrhly reformu, která by zahrnovala větší zapojení důležitých ekonomik rozvíjejících se zemí do OSN.

V nespolední řadě se vůdci shodli na podpoře otevřeného a transparentního dialogu a kooperace mezi státy. BRIC chtějí nejen podporovat své vlastní zájmy, ale také vytvořit svět udržitelného míru a veřejného prospěchu.

Brazílie se konečně nabídla jako hostující země pro další summit v roce 2010.⁶¹

5.1.2 Summit v Brasílii 2010

V roce 2010 byla světová ekonomika stále v krizi, takže se velká část agendy tohoto summitu věnovala posílení finanční kooperace mezi těmito rozvíjejícími se mocnostmi.

Zpráva o výsledcích summitu začíná společnou vizí o globálním vládnutí. V této části je zopakováno několik výroků z předchozího summitu v Rusku. Především je zdůrazňována potřeba reformy OSN, a to začlenění Indie a Brazílie do stálých členů Valného shromáždění, neboť se jedná o ekonomiky silně ovlivňující světový obchod. Členové souhlasí s přeměnou hlavního fóra k řešení světových otázek z G8 na obsáhlejší skupinu G20. Vytvoření širší skupiny, ve

---

⁶¹ BRIC (2009). First Summit: Joint Statement of the BRIC Countries Leaders (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/114-first-summit-2, 12.4.2015>).

kteře jsou zastoupeny i rozvíjející se mocnosti, je dle BRIC mnohem efektivnější, než předchozí uskupení.

Další část se týkala otázky řešení finanční krize. Zdůrazněna byla důležitost udržet co možná nejstabilnější finanční rezervy, které mohou udržet vyváženost udržitelného růstu ekonomiky. Rozvíjející se mocnosti byly označeny jako potenciální motor světové ekonomiky v době během a po krizi. Jedině taková ekonomika, do které jsou zapojeny z velké části i tyto státy, je jediná možná cesta ke stabilnější globální ekonomice.

Světový systém potřebuje změnit přístup k ekonomice. Předchozí události ukázaly, že se nevyplácí ponechat trhu volnou ruku a je nutné zajistit dohled nad institucemi a instrumenty finančních marketů. Byla doporučena reforma tržních systémů všech států, aby byl mezinárodní systém regulace nucen změnit svoje praktiky. BRIC státy vyzývají globální společnost, aby se vyvarovala všem formám tržního protekcionismu. Tak by byl podpořen multilaterální tržní systém, který zajistí nediskriminující prostředí. Zároveň byla vyjádřena podpora připojení Ruska ke Světové obchodní organizaci.

Velmi důležitou otázkou prodiskutovanou během summitu je otázka Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. BRIC státy požadují, aby měly rozvíjející se ekonomiky větší podíl v rozhodování vzhledem k jejich poměrně důležité roli ve světové ekonomice. Týká se to především volebního práva a nediskriminujícího rozdělení vysokých funkcí v těchto institucích. Byla zopakována potřeba dodržení Rozvojových cílů milénia, boji proti chudobě, striktní odmítnutí terorismu, zamezení environmentálních hrozeb a snaha o zlepšení energetického globálního trhu.⁶²

Byla podepsána rozsáhlá kooperace mezi Národními bankami všech čtyř států. Státy se také dohodly na prohloubení interakce prostřednictvím sjednání schůzek ministrů jednotlivých národních sekcí, jako je hospodářství, zemědělství, finance, bezpečnost nebo obchod.⁶³

---

⁶² BRIC (2010). Second BRIC Summit: Joint Statement of the BRIC Countries Leaders (<http://www.brics5.co.za/about-brics/summit-declaration/second-summit/>, 13.4.2015).

⁶³ TANDON, Rajesh, BANDYOPADHYAY, Kaustuv (2013). Civil Society – BRICS Engagement: Opportunities and Challenges. New Delhi: Pria.

V poslední fázi bylo oceněno pozvání Číny, která se rozhodla hostovat třetí summit BRIC v roce 2011.

5.1.3 Summit v Sanya 2011

Čína uspořádala v pořadí již třetí summit ve městě Sanya. Od roku 2011 se tedy JAR stává pevnou součástí platformy BRIC a ta se mění na uskupení BRICS.

Summit se opět soustředil kolem otázek globálních formálních institucí, Rozvojových cílů milénia a snahy vytvořit multipolární, vyvážený a demokratický světový pořádek. Velký počet dohod, vytvořených během jednání, se týkal posílení kooperace mezi BRICS zeměmi a jejich oficiálními národními vládami v oblastech vědy, zemědělství, zdravotnictví, sportu, umění a kultury. Na základě této dohody se navrhla výměna vědců a sportovců ve sdílených BRICS programech.

Summit projednával možnosti, jak čelit globálním výzvám a jak řešit světově sdílené problémy. Státy se zavázaly k podpoře mezi sebou v mezinárodních otázkách a k posílení vzájemných bilaterálních smluvních vztahů. Čína a Rusko opět zdůraznili důležitost statusu Indie, Brazílie a tentokrát i JAR v mezinárodních otázkách a proto požadují výraznější zapojení ve struktuře OSN. Byla zmíněna i situace, která nastala v roce 2011 v Radě bezpečnosti, kdy se všechny členské státy objevily v její struktuře. BRICS státy vnímají tuto skutečnost jako možnost prohloubení spolupráce v globálních bezpečnostních otázkách.

Země BRICS vyslovily přání v pokračování v Mezinárodním soudu v Libyi. Byla zdůrazněna potřeba co nejrychlejšího vyřešení napjaté situace mezi vyhrocenými stranami konfliktu konstruktivním dialogem na půdě OSN.

Pro politiku BRICS je velmi důležitá multilaterální spolupráce a systém mezi státy. Proto se opět zmiňují rozvojové cíle, které jsou podstatné pro zvýšení rovnováhy mezi jednotlivými světovými politikami.

Konečně všechny státy ocenily pozvánku Indie na čtvrtý summit v Dillí.⁶⁴

5.1.4 Summit v Novém Dillí 2012

Summit hostován Indií v jejím hlavním městě se konal v březnu roku 2012. Hlavním tématem diskuzí se stalo „Partnerství BRICS pro globální stabilitu, bezpečnost a prosperitu“.

Čtvrtý summit zmiňuje a kritizuje situaci v euro zóně, která se ocitla v úpadku. Zatímco BRICS hodnotí svou situaci tak, že se poměrně rychle a bez obtíží dostali z krize, rozvinuté ekonomiky především v západní Evropě vytváří nejisté prostředí pro ekonomický růst. Vyspělé ekonomiky by měly přijmout vhodná makroekonomická opatření a finanční politiky, které tuto situaci zastaví.

BRICS státy volají po přeměně stávajícího finančního globálního řádu, kde by se měla zvýšit síla hlasů rozvíjejících se ekonomik, aby se vytvořil mezinárodní měnový systém, který dokáže uspokojit zájmy všech států a podporovat rozvíjející se ekonomiky. Takové ekonomiky jsou dle členských států nazvány jako výrazní přispěvatelé v chodu světové ekonomiky. Opět je zmíněn důraz na přeměnu Mezinárodního měnového fondu, který by měl brát více v potaz rozvíjející se ekonomiky.

Státy vyjadřují potěšení nad kandidáty z rozvíjejících se států na post prezidenta Světové banky, což znamená pokrok v uznávání jejich kreditu. Nicméně je stále kladen důraz na změnu povahy Banky, která dle BRICS obhajuje především státy rozvinutých ekonomik, čímž přispívá k nerovnoměrnému a nerovnému rozprostření sil ve světě.

Na tomto summitu je velmi důležité to, že byla poprvé zmíněna možnost vytvořit novou Rozvojovou banku, která by shromažďovala zdroje pro projekty infrastruktury a udržitelného rozvoje států nejen pro členské státy, ale i ostatní rozvíjející se ekonomiky. Tato banka by měla přispět k multilaterální a regionální spolupráci všech zemí, což by podpořilo globální růst a rozvoj. Ministři financí každé členské země byli vyzváni, aby se zhostili přípravy návrhů projektu.

---

⁶⁴ BRICS (2011). Third Summit: Sanya Declaration and Action Plan (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/67-third-summit>, 14.3.2015).

V deklaracích rovněž často nacházíme vyjádření podpory směrem ke státu, kterému se povedlo něco, co je v rámci společných cílů. Během tohoto summitu byla vyjádřena podpora Ruské federaci a jejím přístupu do Světové obchodní organizace a zároveň projevena radost z ruského předsednictví G20 v roce 2013. Stejně tak státy gratulovali Jihoafrické republice k uspořádání úspěšné Konference smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Státy BRICS byly s výsledky konference spokojeni a vyjádřili účast na plnění všech uzavřených závěrů. Brazílie hostovala konferenci udržitelného rozvoje tzv. „Zelené ekonomie“ s názvem Rio+20 a skupina vyjádřila plnou podporu a slíbila účast.⁶⁵

Summit se zmiňuje také o Rozvojové agendě z Doha („Doha Development Agenda/ DDA). Jedná se o diskusní platformu Světové obchodní organizace, ve které probíhají multilaterální jednání o odstraňování všech obchodních a převážně zemědělských překážek, které brání rozvoji. Debata probíhá především mezi rozvinutými zeměmi, (což jsou Spojené státy, či země Evropské unie a Japonsko) a rozvojovými zeměmi (reprezentovány státy BRICS a dalšími).⁶⁶

BRICS země se staví důrazně proti všem agendám, které by odporovaly multilaterálnímu uspořádání globální ekonomiky a politiky.

Byla nastavena spolupráce mezi ministry obchodu, aby společně diskutovali o způsobech zintenzivnění obchodu a investic mezi sebou a tím zvýšili i úroveň zaměstnanosti.

Velká část summitu se věnovala politickým situacím na Středním východě, severní Africe, Sýrii, Íránu a Afghánistánu, kdy byla zhodnocena konfliktní situace a byla přijata stanoviska doporučená k vyřešení těchto otázek.

Na summitu se mluvilo i o snaze pomoci Africe dosáhnout lepší ekonomické úrovně a byla nabídnuta pomoc v budování infrastruktury, výměny vzdělanosti, technologie a i lidského kapitálu. Nápomocná by k tomuto plánu měla být platforma Nového partnerství pro Afriku (NEPAD).

---

⁶⁵ BRICS (2012). Fourth Summit: Delhi Declaration and Action Plan (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/68-fourth-summit>, 16.3.2015).

⁶⁶ Business Info (2010). Základní informace k WTO a DDA. (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-informace-k-wto-a-dda-7186.html>, 18.4.2015)

Zaměřili se tradičně na vyjádření nutnosti spolupráce v bezpečné nukleární energii a fosilních palivech.

Pod vedením Indie bylo vydáno první vydání Reportu BRICS, které přineslo užitečné zhodnocení zemí a jejich statistiky.

Byl vytvořen „Akční plán z Dillí“, který zahrnoval vyjádření o spolupráci ministrů zahraničí, financí, zdravotnictví aj. Akční plán se zaměřil na zintenzivnění spolupráce zemí pomocí sblížení mnoha sektorů národní politiky.

Nakonec všechny státy poděkovaly Jihoafrické republice za nabídku hostovat pátý summit BRICS v Durbanu.⁶⁷

5.1.5 Summit v Durbanu 2013

V pořadí již pátým summitem v Durbanu se ukončila první fáze setkání BRICS států. Uskutečnil se v březnu roku 2013 v Jihoafrické republice. Místo konání je spojeno s tématem celého summitu, které bylo „BRICS a Afrika – Partnerství pro rozvoj, integraci a industrializaci“.

Státy BRIC S se zavázaly ke spolupráci s africkým kontinentem za účelem zlepšení kvality života, posílení ekonomiky a nastartování udržitelného růstu a pokroku. Skupina se zavázala ke spolupráci s uskupením NEPAD v otázkách rozvoje infrastruktury, industrializace a přímých investic ze strany rozvojových zemí. Objevila se ostrá kritika Evropy a Spojených států za ohrožování světové ekonomie, kdy jejich aktivita způsobuje negativní efekt přelévání krize do ostatních světových ekonomik.

Summit se široce věnoval otázce Nové rozvojové banky, kdy se státy, po důkladném prošetření svých ministrů financí, rozhodly začít vytvářet a uskutečňovat tento projekt. Byly popsány cíle a možnosti spolupráce s dalšími rozvojovými zeměmi na základě půjček z fondu Nové rozvojové banky.

Dále byly projednávány klasické otázky Rozvojových cílů milénia, doporučení k reformám Světové obchodní společnosti a OSN. Na základě voleb prezidenta do Světové obchodní společnosti vyslovily země BRICS názor, že

---

⁶⁷ BRICS (2012). Fourth Summit: Delhi Declaration and Action Plan (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/68-fourth-summit>, 16.3.2015).

s ohledem na globální ekonomické změny by se prezidentem měl stát člověk z rozvíjejících se ekonomik.

Byl vyjádřen důraz na důležitost státem vlastněných společností a zároveň malých a středně velkých společností, které hrají výraznou roli v národních, a potažmo i světových ekonomikách, neboť podporují způsoby spolupráce a výměnu informací.

Státy BRICS chválí snahu mezinárodní komunity v působení Africké Unie.

Země dále řešily otázku Sýrie, kdy vyjádřili hluboké obavy z probíhající politické situace. Změna situace je dle BRICS možná pouze ustanovením národního dialogu, který by sjednotil aspirace všech částí syrské společnosti a respektoval by právo na syrskou nezávislost, teritoriální integritu a suverenitu. BRICS vyzvaly mezinárodní společnost a syrskou vládu, aby umožnila přístup humanitárních organizací na území Sýrie.

Státy vítají nový status Palestiny jako pozorovatelské země v Organizaci spojených národů. Skupina vyzývá mezinárodní prostředí, aby hledalo cesty vyřešení konfliktu Izraele a Palestiny, aby vedle sebe mohly obě země žít v míru a klidu.

BRICS podpořili Írán v jeho právu na mírové užití nukleární energie a vyjádřili podporu Afghánistánu, který dle jejich slov potřebuje čas, rozvojovou pomoc a spolupráci, preferenční přístup na světové trhy a příliv zahraničních investic, aby se zajistila stabilnější situace v zemi.

Vzhledem k tématu summitu se řešily i jednotlivé problematické otázky afrického státu a hledala se společná stanoviska východiska. Týkalo se to Mali, Centrální Africké republiky, Demokratické republiky Kongo a dalších. Ve všech případech země BRICS nabídly pomoc v řešení konfliktních situací. Skupina se také zabývala pozitivním přínosem internetu v podporování a šíření ekonomického, společenského a kulturního rozvoje. Vyjádřila se nutnost spolupráce v otázce vytvoření bezpečného, mírového a otevřeného internetového prostoru.

Byla představena nová BRICS Think Tank rada, která má podporovat debatu mezi členy a poskytovat si navzájem cenné rady napomáhající k dalšímu

růstu a pokroku. Zároveň byla představena BRICS Obchodní rada, která má za úkol přibližovat ekonomii zemí, hledat možnosti růstu a nových sfér působnosti.

Byl přijat nový akční plán s názvem „eThekwini Action Plan“, který vytvořil agendu BRICS na následující období. Tímto summitem byl uzavřen první cyklus pěti setkání a členové potvrdili začátek druhého cyklu, který začne konferencí v Brazílii.⁶⁸

5.1.6 Summit ve Fortaleze 2014

V pořadí již šestým dvoudenním summitem v brazilské Fortaleze v červnu 2014 započal druhý cyklus summitů BRICS. Na základě deklarace můžeme vyčíst, že tento summit se podstatně liší od těch předchozích. Zopakoval veškeré své snahy a zdůraznil potřebu uskutečnění nenaplněných požadavků vůči Světové obchodní organizaci a Světové bance.

Summit byl pojat v tématu „Růst podporující začlenění: udržitelná řešení“. Kooperace BRICS je nyní již ve stádiu mnoha multilaterálních iniciativ mezi jednotlivými členy a zároveň jsou neustále hledány nové cesty kooperace. Společný pohled na světový pořádek umožnil spolupráci v ustanovení multipolárního světového systému s Organizací spojených národů ve svém čele.

Země BRICS potvrdily snahu spojovat se s dalšími zeměmi, především s dalšími rozvíjejícími se zeměmi a regionálními organizacemi.

Byla vyjádřena podpora organizace UNASUR pro integraci jižní Ameriky nepřímou vedena Brazílií. V zájmu BRICS je otevřenější trh s více silnými hráči výhodnější, nežli dosavadní trh ovládaný transatlantickou skupinou. Proto je rozvíjení regionálních mocností jednou z hlavních priorit skupiny. Jižní Amerika je vnímána jako důležitý budoucí hráč a partner v ekonomických otázkách.

V novém cyklu se členové zavázali k většímu prohloubení svého partnerství se stejnou vizí: vytvoření otevřeného, blízkého a vzájemně výhodného globálního řádu. BRICS státy hodnotí svou pozici jako opěrný bod západu v době

---

⁶⁸ BRICS (2013). Fifth BRICS Summit: BRICS and Africa: Partnership for Development, Integration and Industrialisation (<http://www.brics5.co.za/about-brics/summit-declaration/fifth-summit/>, 17.4.2015).

krize a řadí se mezi přední sílu, která je schopna změnit nevyhovující světový systém.

Během doby konání summitu se svět ocitl v několika regionálních konfliktech, které se rozebíraly na setkání členských států. Projednávala se mnohem hlouběji otázka Sýrie, Palestiny a Izraele a v neposlední řadě i afrických zemích, které si procházely krizí.

Členské země hodnotí ekonomickou situaci pozitivněji, než v kdy v předchozí dekádě, přesto je ale velmi znepokojuje současně nastavený systém monetární politiky, kdy rozvinuté ekonomiky mohou vytvořit další globální problém. Nejdůležitější složkou světové spolupráce se dle BRICS stává G20, což by mělo být zachováno jako nejlepší platforma pro řešení sporných otázek.

Během summitu v roce 2014 bylo také poprvé oficiálně potvrzeno finální založení Nové rozvojové banky, která má za účel mobilizovat zdroje pro infrastrukturu a udržitelný rozvoj v projektech nejen BRICS členů, ale i dalších rozvíjejících se států. Projednával se počáteční kapitál 50 biliónů dolarů společně sdílený všemi zeměmi stejně. Konečný kapitál bude 100 miliard dolarů, což je pouze o necelých 100 miliard méně, než kapitál Světové banky.⁶⁹

Funkce byly rozděleny rovnoměrně tak, aby jednotlivé části úřadu byly vykonávány zástupci odlišných států.

Rozvojová banka by mohla výrazně změnit současnou podobu finančního světa. Rozvíjející se státy mají rezervy, které mohou financovat vedení Rozvojové banky. Ta by měla přispět k udržitelnému vývoji a rozvoji infrastruktury v rozvíjejících se státech. Její existence může zvýšit hlas rozvíjejících se ekonomik a posílit jejich roli v mezinárodní ekonomice a politice.

Dále byl oznámen vznik tzv. Kontingentu rezervního uspořádání („*Contingent Reserve Arrangement*“), který má za úkol vyrovnávat finanční nerovnováhu světa. Kontingent sdílí velmi podobnou agendu s Mezinárodním měnovým fondem.

Skupina BRICS upozornila na problematiku daňových úniků. Jediná možnost, jak vytvořit udržitelný rozvoj a růst ekonomiky je vytvořit daňový

---

⁶⁹ ŠVIHLÍKOVÁ, Ilona (2014). Z posledního summitu BRICS: vzhůru k novému globálnímu řádu? Britské listy, 13.8.2014. (<http://www.blisty.cz/art/74300.html>, 19.4.2015).

system, který nebude široce obcházen globální společností. Takové praktiky mají totiž škodlivý dopad na nejen národní, ale i globální ekonomiku. Členové skupiny se shodli na společné kooperaci v zakládání mezinárodních fór, které se budou zaměřovat na zlepšování daňových systémů a vzdělávání v prevenci jejich obcházení.

Byla vyjádřena hluboká nespokojenost s dosavadní ignorací Mezinárodního měnového fondu a OSN veškerých pobídek k přeměně systému na více modernizovaný systém odrážející novou podobu multilaterálního světa.

Summit se opět zabýval otázkami problémů afrických států, ke kterým přijímal stanoviska a přístup. Pochválena byla úspěšná snaha Africké Unie, ECOWASU a OSN v pomoci vytvořit legální prezidentské volby v Guineji Bissau.

Skupina se zabývala humanitární krizí v Jižním Súdánu, v Mali, či ve Středoafrické republice, kde pokračuje násilí páchané na civilistech. BRICS podporují veškeré mise OSN vytvořené za účelem ochránit a znovu zavést politickou a sociální stabilitu ve výše uvedených státech a zároveň nabízí podporu.

Summit probíral problém zvyšujícího se počtu drogově závislých, problém terorismu, veškerých národních konfliktů či sporů, které negativně ovlivňují globální prostředí – jako situace v Iráku, Sýrii, nebo Palestině. Summit dokázal, že se BRICS přeměnila z uměle vytvořené skupiny s ekonomickým potenciálem do stále sílící platformy, která se dokáže aktivně účastnit mezinárodního dění, čímž ukazuje svou životaschopnost a příslib další budoucí spolupráce.

Byl představen Akční plán z Fortezy, který určil agendu na následující rok, a v poslední řadě bylo přijato pozvání Ruska, které bude hostovat sedmý summit BRICS v roce 2015 v městě Ufa.⁷⁰

---

⁷⁰ BRICS (2014). Sixth Summit: Fortaleza Declaration and Action Plan (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/223-sixth-summit-declaration-and-action-plan>, 19.4.2015).

5.2 Role BRICS ve světové politice

Je stále nejasné, jestli se světový řád skutečně posouvá do multipolární podoby. Můžeme ale vidět, že rozvíjející se země začínají hrát mnohem důležitější roli v globální ekonomii a potažmo i v globální politice.

BRICS se postupně vylepšují ve vojenských i politických otázkách a jejich potenciál ovlivňování politiky (regionální, či globální) vzrůstá. Všechny členské státy jsou zároveň aktivními členy hlavních mezinárodních institucí, jako je Světová obchodní organizace, Organizace spojených národů, G-20. Vzhledem k pomalé změně systému ještě stále není zcela vytvořená podoba spolupráce mezi rozvíjejícími a rozvinutými státy.⁷¹

21. století se vyznačuje postupnou přeměnou globálního systému. Již více než 150 si Evropa společně se Spojenými státy dokázala udržet dominantní roli i přes existenci dočasné bipolarity a silného Sovětského svazu. Výkony tzv. západních států získaly velký náskok před zbytkem světa. Dokázaly vyčnívat ve vědě, v konkurenčním boji, medicíně, pracovní etice, právu i konzumaci. Po rozpadu Sovětského svazu se mluvilo o USA jako nejmocnější velmoci světa, státu, který dokáže zasáhnout kdykoli a kdekoli. Tato situace dnes zcela neplatí a viníkem je ekonomická krize z roku 2008, která zasáhla nezměrnou silou především euroatlantický prostor.

Díky velkému počtu ekonomických analýz jsme svědky úpadku USA a postupnému zaměřování se na asijský kontinent a země BRICS.

V tuto chvíli pozorujeme několik mocenských center: USA a Evropská Unie (transatlantická část), Japonsko a Čína (asijsko-pacifická část). Právě výše zmíněná ekonomická krize způsobila dopad na podobu mezinárodního řádu. Západní trhy začaly kolabovat a státy se začaly zadlužovat, aby přežily národním bankrotům.

Krize se šířila skrz národní trhy tak rychle, až to vyvolalo strach na mezinárodní scéně, neboť na vině byl samovolný nekontrolovaný ekonomický

---

⁷¹ BRICS (2014). Sixth Summit: Fortaleza Declaration and Action Plan (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/223-sixth-summit-declaration-and-action-plan>, 19.4.2015).

liberalismus. Právě liberální svoboda v ekonomice umožnila rychlé šíření krize. Číny a dalších rozvíjejících se ekonomik se krize dotkla slaběji a naopak je posunula do pozice globálního ekonomického garanta, neboť jejich trhy nejsou liberální v takové výši, jako americko – evropské.

Poprvé za 150 let není globální moc soustředěna pouze v západní hemisféře. Původní skupinu G8 nahrazuje G20, čímž se radikálně mění přístup řešení mezinárodních konfliktů a problémů. Rozšíření nejsilnějších ekonomik světa z původních osmi států na dvacet ekonomik značí, že nejen vyspělé, ale i rozvíjející se státy již mají podstatné slovo v rozhodování o důležitých globálních otázkách. G20 je v tomto směru převážně ekonomickou institucí, neboť některá politická témata (například otázka lidských práv) jsou v rámci platformy velmi citlivá pro diskusi.

V platformě ale země BRICS nevystupují vždy jednotně a nepodporují stejné zájmy. Občas se zdá, že jednou z mála společných vizí je vznik multilaterální globální politiky a reforma mezinárodních institucí. V tomto případě je nutno prohloubit kooperaci a vystupovat jednotně.

Jsou zároveň členy významných regionálních organizací, kde velmi často sehrávají vedoucí pozici. Díky propojenosti světové politiky se ale regionální vliv rozšiřuje po celém světě.

Spojené státy tíží vysoký státní dluh a to limituje politiku, ekonomiku i jejich vojenský potenciál. Důvodem krize je především nízká soudobá inovace systémů zavedených po roce 1960 – politických, vzdělávacích, infrastruktura atd. Dalším problémem je i fakt, že americká společnost se během svého života zadlužuje a kreditní život je dlouhodobě neudržitelný. Přesto má stále potenciál v měně, která je na globálním trhu číslo 1 a také má bohatý trh se státními dluhopisy, prestižní univerzitní systém a nadějnou soft power. V tuto chvíli lze říct, že ve světě koexistuje v jednu chvíli jak unipolární, tak multipolární systém. Unipolární systém reprezentuje stále ještě Amerika a multipolární systém začínají zastávat rozvíjející se ekonomiky společně s velmocemi (USA, EU, BRICS..)

Harvardský profesor Joseph Nye charakterizoval budoucnost moci jako nový systém zvaný „*smart power*“, kdy se hard power mísí se soft power, a zároveň se přidává nový faktor využití nového prostředí globálního informačního

systemu. To v podstatě znamená, že se jednotlivé mocnosti učí vyvažovat moc mezi sebou, za účelem snazšího dosahování preferovaných výsledků. Pokud jsou vytvořeny vzájemně výhodné dohody mezi státy, spolupráce je prospěšnější, nežli oslabení aktéra na druhé straně.⁷²

BRICS jako skupina musí přinést nový pohled, aby dokázala přidat do globálního systému něco nového. To úspěšně splňuje svým inovativním přístupem a paradigmatem mezinárodní spolupráce na základě otevřeného dialogu a vzájemného vývoje. BRICS, jako rozvojové země, jednají se státy na bázi rovnosti a partnerství.

Uskupení bylo velmi pozitivně přijímáno především v období světové krize, kdy se stalo pro mnohé státy pomyslným světelným majákem záchranného lana. Podařilo se jim vybudovat reputaci, když podpořili světový ekonomický růst. Důležitým hlediskem je podporování důvěry, kdy BRICS posílila kooperaci a pomohla nejen sobě navzájem ve skupině, ale i globálnímu marketu, kdy poskytla celkově přes 180 biliónů dolarů do Mezinárodního měnového fondu, aby pomohla ostatním státům odvrátit negativní důsledky ekonomické krize.

V současné době se diskutuje nad tím, že je nemožné udržet současný stav růstu HDP a západní mocnosti přisuzují BRICS postupné zastavení. Skupina silně odmítá tento názor a ze slabšího nárůstu viní externí vliv.

Světovou pozornost také upoutávají ambice skupiny ohledně vybudování nových institucí, které by měly dotovat rozvíjející se státy a nabízet mezinárodní půjčky, nebo mimo jiné i tzv. Think Tank radu, což by měla být platforma poskytující výměnu akademické a intelektuální podpory zajišťující kooperaci BRICS.⁷³

O skupině se také často mluví v souvislosti s rozšířením o další rozvíjející se ekonomiky, jako je například Indonésie, Turecko nebo Jižní Korea. Dle mého

---

⁷² BALABÁN, Miloš. Transformace globální moci a vlivu :politická, ekonomická a bezpečnostní dimenze. In: Strategické trendy globálního vývoje. 1. vyd. (Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Nakladatelství Roman Karpaš).

⁷³ WUZHOU, Li (2014). BRICS Adds New Dynamism to International Relations. China Today. Červen, 2014, s. 22-25.

názoru je ale skupina ve své podstatě stále křehká, a další rozšíření by pouze zpomalilo a zkomplikovalo snahy o spolupráci.⁷⁴

6 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na charakteristiku BRICS jako neformální skupiny v mezinárodní politice. Cíl mé práce byl objasnit podstatu a úlohu neformálních skupin v politice, charakterizovat BRICS jako politickou skupinu a uvést, jakou roli hraje v mezinárodní politice (zdali ji stabilizuje, či naopak) a také, jestli přispívá ke vzniku multipolárního systému. Výzkumné otázky se mi podařilo zodpovědět následovně.

Text je rozdělen do čtyř celků. V první části se mi podařilo charakterizovat neformální instituce. Ukázalo se, že v soudobé politice se mnoho aktérů uchyluje k využití neformálních institucí, neboť skýtají mnohé výhody v podobě rychlé akce, pružnosti, nebo nízkých nákladů. Pro aktéry je přínosné vytvořit neformální skupinu, neboť formální instituce nemusí pokrývat zájmy všech aktérů.

Skupina BRICS je neformální skupinou, která doplňuje mezinárodní politiku. Zastupuje zájmy rozvíjejících se států a snaží se o rovnoměrnější rozdělení světové moci. Spolupráce je velmi čerstvá a tudíž se státy musí teprve vyvinout do skupiny, která bude schopna vytvořit instrumenty, které povedou k naplnění jejich ambic.

V druhé části jsem poukázala na vzájemné vztahy mezi členskými státy, díky čemu jsme schopni pochopit pravou podstatu spolupráce v rámci skupiny BRICS a zároveň porovnat jejich politické systémy a mezinárodní vztahy. Ukázalo se, že státy jsou schopny kooperovat v širokém spektru otázek, přesto jsou si ale v mnohých situacích rivaly a to skupinu brzdí.

Třetí část byla věnována vzniku a charakteristice BRICS. Ukázala jsem, jak se ze skupiny, která se spojila z čistě ekonomických důvodů, stala skupina,

---

⁷⁴ SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). BRICS Guide 8: Major Strengths and Commonalities. 7.2.2013. (<http://www.gegafrika.org/memory-dube/brics-guide-8-major-strengths-and-commonalities-of-brics>, 9.4.2015).

kteřá má tendence přeměnit se v ekonomicko-politickou neformální instituci. Na základě popisu důvodů kooperace států je možné vysvětlit charakter skupiny. BRICS drží pohromadě především sdílená motivace zajistit si silnější hlas v politice a přeměnit systém do multilaterální podoby. Skupina si je vědoma, že vzhledem k narůstajícímu počtu vznikajících mocností a rozvíjejících se států je nutné změnit dosavadní systém světové vlády, neboť v současné situaci vyhovuje pouze hrstce aktérů a znevýhodňuje ostatní. BRICS se snaží motivovat stávající instituce globální vlády k reformám a v případě Světové Banky či Mezinárodního světového fondu se již povedlo několik reforem prosadit. Ukázalo se, že skupině je často vytýkána přílišná rozdílnost, přesto se ale dají nalézt společné znaky, jako je velikost území a populace, narůstající střední třída, rychlý růst hospodářství nebo nutnost vylepšit infrastrukturu. Země čelí podobným problémům, vzhledem k podobnému stupni vývoje.

Ve čtvrté části jsem ukázala, jak funguje spolupráce BRICS v reálné politice. Nejlépe se toho docílilo pomocí ukázky probírané agendy během summitů. Díky tomu můžeme vidět, co je hlavním politickým zájmem skupiny a jaké jsou její politická stanoviska. V poslední řadě jsem popsala roli, kterou BRICS hraje v globální politice mimo své summity.

Původní ekonomická povaha uskupení se skutečně pomalu proměňuje v politickou instituci, která získává díky svému rostoucímu potenciálu větší vliv. Skupina se ale stále ještě potýká s velkými rozdíly, které jí nedovolují stát se ve 21. století skutečnou protiváhou vyspělých států. Důležitým přínosem skupiny je fakt, že nutí vyspělé státy ke stále větším ohledům k zájmům rozvíjejících se zemí.

Mezi nejproblémovější faktory BRICS patří heterogenní povaha skupiny, která způsobuje celkovou křehkost spolupráce. Aby se BRICS staly vedoucími státy, je nutná větší kooperace na mezinárodním poli a zároveň postupné odstraňování ideologických, politických a ekonomických bariér mezi sebou. Důležitým úkolem celého uskupení je sjednotit geopolitické zájmy a na základě toho se stát homogenním aktérem na stejném principu, jako jsou země G7. Státy musí vystupovat jednotně a postupně posilovat svoje pozice v mezinárodních institucích.

Světový systém je v pomalém přestupu do fáze, kdy je nutné kooperovat s více aktéry. BRICS se tedy skutečně nachází na dobré cestě k možnému vyplnění předpovědí provedených Jimem O’Neillem. Nemůžeme ani zpochybnit narůstající vliv v globální politice, kdy se všechny státy nachází v nejdůležitějších mezinárodních politických i ekonomických institucích. Přesto se ale skupina nenachází v pozici, kdy by v nejbližších dekadách dokázala převzít otěže mezinárodní politiky do svých rukou.

Dle mého názoru je možné, že nastane scénář, kdy země západního bloku pomalu naplní svůj potenciál. Země BRICS jsou naopak na začátku svých snah, kdy jejich startující ekonomický vývoj může skutečně časem změnit globální systém v takový, kde bude mocenský vliv a moc více rozložen i mezi nové, rozvíjející se státy. Pokud se tedy skupině podaří překonat rozdíly a problémové otázky, potenciál BRICS se bude i nadále zvyšovat. Poté budou schopni přispět ke skutečnému vzniku multipolárního globálního politického systému, kdy Spojené státy a Evropská unie budou muset počítat se třetí silnou skupinou států, která má odlišné politické a mocenské názory.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BALABÁN, František, RAŠEK, Antonín a kol (2010). *Nezápadní aktéři světové bezpečnosti* (Praha: Nakladatelství Karolinum).

BALABÁN, Miloš. *Transformace globální moci a vlivu :politická, ekonomická a bezpečnostní dimenze*. In: *Strategické trendy globálního vývoje*. 1. vyd. (Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Nakladatelství Roman Karpaš).

BEAUSANG, Francesca (2012). *Globalization and the BRICs* (Hampshire. Palgrave Macmillan).

BRIC (2009). *First Summit: Joint Statement of the BRIC Countries Leaders* (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/114-first-summit-2>, 12.4.2015).

BRIC (2010). *Second BRIC Summit: Joint Statement of the BRIC Countries Leaders* (<http://www.brics5.co.za/about-brics/summit-declaration/second-summit/>, 13.4.2015).

BRICS (2011). *Third Summit: Sanya Declaration and Action Plan* (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/67-third-summit>, 14.4.2015).

BRICS (2012). *Fourth Summit: Delhi Declaration and Action Plan* (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/68-fourth-summit>, 16.4.2015).

BRICS (2013). *Fifth BRICS Summit: BRICS and Africa: Partnership for Development, Integration and Industrialisation* (<http://www.brics5.co.za/about-brics/summit-declaration/fifth-summit/>, 17.4.2015).

BRICS (2014). *Sixth Summit: Fortaleza Declaration and Action Plan* (<http://brics6.itamaraty.gov.br/category-english/21-documents/223-sixth-summit-declaration-and-action-plan>, 19.4.2015).

BRICS Think Tanks Council (2014). *Towards a long-term strategy for BRICS, Recommendations* (http://orfonline.org/cms/export/orfonline/documents/long_lem_strategy.pdf, 9.4.2015).

Business Info (2014). *Interaktivní exportní profil prioritních zemí: Indie, Základní informace o Indii* (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-prioritnich-zemi-indie-21346.html#!&chapter=1>, 28.3.2015).

Business Info (2010). *Základní informace k WTO a DDA* (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zakladni-informace-k-wto-a-dda-7186.html>, 18.4.2015).

CUPALOVÁ, Marcela (2011). *Aktuální ekonomický vývoj a hospodářská politika zemí uskupení BRIC a jejich vyhlídky*. (Parlamentní institut: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky).

ČECHUROVÁ, Monika, PREIS, Jiří (2014). *Rozvojový potenciál států BRICS v 21. století*. (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni).

HELMKE, Gretchen, LEVITSKY, Steven (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*, str. 725-740.

IPEA, 6th Academic Forum of BRICS (2014). *Learn about BRICS: Brazil, Russia, India, China and South Africa* (<http://www.ipea.gov.br/forumbrics/en/learn-about-brics.html>, 3.4.2015).

KALABUS, Emil (2013). *BRICS – ekonomický a politický protipól USA a EU* (<http://proinvestory.cz/emil-kalabus-brics-ekonomicky-a-politicky-protipol-usa-a-eu>, 7.4.2015).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). *Čína, vnitropolitická charakteristika* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asia/cina/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html, 1.4.2015).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). *Indie, zahraničně-politická orientace* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asia/indie/politika/zahranicne_politicka_orientace.html, 29.3.2015).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (2014). *Jihoafriká republika, vnitropolitická charakteristika* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/jihoafricka_republika/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html, 1.4.2015).

NationMaster (2015). *Geography: Land: Countries Compared* (<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/Geography/Area/Land>, 5.4.2015).

NationMaster (2015). *Population in 2015: Countries Compared* (<http://www.nationmaster.com/country-info/stats/People/Population-in-2015>, 5.4.2015).

O'NEILL, Jim (2011). *The Growth Map: Economic Opportunity in the BRICs and Beyond*. (New York: Penguin group).

Quarterly Bulletin of Gauteng province (2013). *South Africa's position in BRICS* (<http://www.treasury.gpg.gov.za/Documents/South%20African%20position%20in%20BRICS.pdf>, 2.4.2015).

ROUBAL, Ondřej. *Skupina – základní sociologický pojem* (<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=131&lst=115>, 10.2.2015).

SHEPARD, Jon (2012). *Sociology*. (Boston: Cengage Learning).

SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). *BRICS Guide 2: Origin and Formalisation*. Gegafrica. 7.2.2013. (<http://www.gegafrika.org/memory-dube/brics-guide-2-origin-and-formalisation>, 5.4.2015).

SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). *BRICS Guide 7: Major Issues and Concerns Faced By BRICS*. 7.2.2013. (<http://www.gegafrika.org/memory-dube/brics-guide-7-major-issues-and-concerns-faced-by-brics>, 8.4.2015).

SINGH, Suresh, DUBE, Memory (2013). *BRICS Guide 8: Major Strengths and Commonalities*. 7.2.2013. (<http://www.gegafrika.org/memory-dube/brics-guide-8-major-strengths-and-commonalities-of-brics>, 9.4.2015).

SOUTO, Pablo (2013). *The role of BRICS in the G20*. (http://www.academia.edu/5907907/The_Role_of_BRICS_in_the_G20, 11.4.2015).

TANDON, Rajesh, BANDYOPADHYAY, Kaustuv (2013). *Civil Society – BRICS Engagement: Opportunities and Challenges*. (New Delhi: Pria).

ŠVIHLÍKOVÁ, Ilona (2014). Z posledního summitu BRICS: vzhůru k novému globálnímu řádu? *Britské listy*, 13.8.2014. (<http://www.blisty.cz/art/74300.html>, 19.4.2015).

VABULAS, Felicity. The BRICS and the Future of „Informal“ IGOs. *The International Relations and Security Network*, 5. 2. 2014 (<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=176226>, 12.3.2015).

Velvyslanectví České republiky v Brazílii (2015) . *Parlament* (http://www.mzv.cz/brasilia/cz/zakladni_informace_o_brazilii/parlament/index.html, 25.3.2015).

Velvyslanectví České republiky v Brazílii (2015). *Zahraničně politická orientace*(http://www.mzv.cz/brasilia/cz/zakladni_informace_o_brazilii/zahranicne_politicka_orientace/index.html, 26.3.2015).

WUZHOU, Li (2014). BRICS Adds New Dynamism to International Relations. *China Today*. Červen, 2014, s. 22-25.

8 RESUMÉ

Bakalářská práce se věnuje charakteristice BRICS jako neformální skupiny v mezinárodní politice. Cíl práce byl objasnit podstatu a úlohu neformálních skupin v politice, charakterizovat BRICS jako politickou skupinu a uvést, jakou roli hraje v mezinárodní politice (zdali ji stabilizuje, či destabilizuje) a také, jestli přispívá ke vzniku multipolárního systému.

Analyzuji výhody neformálních institucí a z jakých důvodů se pro ně aktéři rozhodují. Na vzájemných politických vztazích členů BRICS mezi sebou jsem poukázala na jejich společné znaky, rozdíly a také slabé a silné stránky. Popisuji, jak se z prvotně čistě ekonomického bloku stává postupně skupina s politickým zaměřením. Uvádím, jaké motivace drží skupinu pohromadě a na základě výzkumu summitů ukazuji agendu a způsoby jejich spolupráce.

Práce se zaměřuje na zhodnocení celkové pozice BRICS v mezinárodní politice a jaké faktory brzdí skupinu v naplnění jejích cílů.

The main goal of this bachelor thesis was to characterize BRICS as an informal group in international politics and to clarify the nature and role of informal intergovernmental groups in the global system. I have analysed the benefits of informal institutions and why is beneficial to create them.

I have defined its role in international politics - whether countries of BRICS stabilize or destabilize the system, and also whether the group contributes to the emergence of a global multipolar politics. I described how and why is purely an economic bloc gradually becoming a group which is focused also on political affairs.

I pointed out common features of the group, its differences, strengths and weaknesses and described the mutual political relations between all of the members. I introduced the motivation which holds the group together and showed its ways of cooperation when I analyzed the agenda of their summits. The work aims to evaluate the overall position of the BRICS in international politics and what factors hinder the group in the fulfillment of its objectives.